

Maahanmuutto – uhka vai mahdollisuus?

Mauri Kotamäki

Tiivistelmä

- Suomen nettomaahanmuutto on noin kolminkertaistunut 1990-luvulta ollen nyt keskimäärin noin 15 000 henkilöä vuodessa. Kansainvälisesti vertailtuna Suomen muuttoliike on kuitenkin edelleen vähäistä.
- Suomen väestö vanhenee ja syntyvyys laskee, mikä johtaa epäedulliseen vanhushuoltosuhteeseen työ- ja eläkeikäisten väestönosuuksien välillä. Maahanmuuton kasvattamisesta on esitetty ratkaisua huoltosuhteen ongelmaan.
- Tässä luvussa tarkastellaan matemaattisten mallien, laskelmien ja empiirisen tutkimusevidenssin avulla, millaisia vaikutuksia maahanmuutolla on maahanmuuttomaan työmarkkinoihin ja julkiseen talouteen. On kuitenkin syytä muistaa, että Suomen kansantalouden tukeminen ei ole ainoa syy vastaanottaa maahanmuuttajia, vaan myös esimerkiksi humanitäariset syyt ovat itsessään tärkeitä.
- Maahanmuuton vaikutukset *kantaväestön palkkatasoon ja työllisyyteen* ovat keskimäärin vähäiset, vaikka lyhyellä aikavälillä yksittäisillä toimialoilla maahanmuutto voi syrjäyttää matalasti koulutetun kantaväestön työtä. Pitkällä aikavälillä maahanmuutto kasvattaa kokonaistaloudellista aktiviteettia ja mahdollistaa kantaväestön siirtymisen korkeamman osaamistason työpaikkoihin. Korkean osaamistason maahanmuuton vaikutukset työmarkkinoihin ovat pelkästään positiiviset sekä muuttajille että kantaväestölle.
- Maahanmuutto vaikuttaa *julkiseen talouteen* eri tavoin riippuen maahanmuuttajien työllistymisestä ja maahanmuuttoikästä. Jos maahan muutetaan noin 10–45-vuotiaana, ja jos muuttajan työllisyys on suunnilleen kantaväestön tasolla, muuttaja vaikuttaa julkistalouteen positiivisesti.
- Maahanmuuttajan työllisyysaste on yhteydessä maahanmuuttosyyhyn ja maassaoloaikaan. Työperustaisesti maahan muuttaneiden työllisyysaste on heti muuton jälkeen jopa kantaväestöä korkeampi ja pysyy sellaisena. Opiskelujen takia maahan muuttaneiden työllisyysaste nousee kantaväestöä korkeammalle tasolle 5–10 vuotta maahan muuttamisen jälkeen. Muista syistä maahan muuttaneiden työllisyysaste jää kantaväestöä matalammaksi, mutta nousee mitä pidempään maassa ollaan.
- Maahanmuutto voi siis olla osa ratkaisua heikentyneeseen huoltosuhteeseen, kunhan se on pääsääntöisesti työ- tai opiskeluperäistä. Keinoja

tällaisen maahanmuuton saamiseksi ovat esimerkiksi kansainvälisten opiskelijoiden opiskelu- ja työpaikkaprosessin helpottaminen, tiettyjen kriteerien täyttävien maahanmuuttajien oleskelulupien nopeutettu käsittely sekä maahanmuuttajien palkkaamisen helpottaminen. Lisäksi tarvitaan tutkimusta, miten talouspoliittiset muutokset vaikuttavat tai vaikuttaisivat nimenomaan maahanmuuttajiin.

Maahanmuutto herättää voimakkaita tunteita puolesta ja vastaan. Jotkut kokevat, että maahanmuutto kaventaa kantaväestön mahdollisuuksia elää ja yrittää Suomessa. Toiset taas näkevät, että maahanmuutto on elinehto suomalaisen hyvinvointivaltion säilyttämiselle.

Suomalaisten ennakoasenteet maahanmuuttajia kohtaan ovat keskimäärin hieman muuta Eurooppaa kielteisempiä. Vastauksia suomalaisten ja myös muiden eurooppalaisten asenteista maahanmuuttoa kohtaan voi hakea mm. European Social Survey (2014) -kyselytutkimuksesta. Tutkimuksessa kysyttiin, kuinka paljon Suomen tulisi sallia sellaisten ihmisten muuttaa maahan asumaan, jotka tulevat Euroopan köyhemmistä maista. Suomessa noin 43 prosenttia vastasi paljon tai melko paljon, kun Ruotsissa vastaava luku oli 88 prosenttia. Kaikkien tutkimukseen osallistuvien maiden keskiarvo tässä vastauksessa oli 55 prosenttia. Tämän kyselyn perusteella Suomi vaikuttaa vähemmän maahanmuuttomyönteiseltä maalta kuin Ruotsi tai EU-maat keskimäärin. Työvoimakapeikat ja väestörakente huomioiden on kuitenkin syytä kysyä: onko suomalaisilla varaa edellä kuvattuun ennakoasenteeseen?

Kysymystä voi pohtia myös maahanmuuttajan näkökulmasta, jolloin huomataan, ettei Suomi näytä täydykään niin houkuttelevana paikkana kuin joskus ajatellaan. Maahanmuuttopolitiikan lievennykset ja muutokset työperäisen maahanmuuton edistämiseksi eivät aiheuttaisi hallitsematonta maahanmuuttajien vyöryä Suomeen. Edes moninkertaisesti Suomea köyhemmistä EU-maista ei riitä Suomeen tulijoita, vaikka ihmisten liikkuvuus sisämarkkinoilla on vapaata. Maahanmuutto kohdistuu ensisijaisesti muihin maihin.

Isossa kuvassa Suomi on ollut maahanmuuttokysymyksissä passiivinen sivustakatsoja tai pahimmillaan työperäisen maahanmuuton jarruttaja. Suomi on valinnut tyystin erilaisen poliittisen linjan kuin muut Pohjoismaat, joissa maahanmuuttajien osuus väestöstä on huomattavasti suurempi.⁷ Viimeistään tässä vaiheessa on syytä analyttisesti käydä aiempaa laajempaa keskustelua siitä, kuinka väestörakenteen muutoksen aiheuttamat pulmat kohdataan ja minkälaista roolia aikaisempaa aktiivisempi maahanmuuttopolitiikka näyttölee tässä kokonaisuudessa.

Tämän artikkelin tarkoitus on taustoittaa väestörakenteen muutoksesta aiheutuvaa taloudellisiin tekijöihin kytkeytyvää ongelmanyhtyä maahanmuuton näkökulmasta. Maahanmuuttoa käsitellään laajana kokonaisuutena, joskin on syytä pitää mielessä, että lopulta lähes kaiken maahanmuuton tulisi olla työperäistä maahanmuuttoa. Toisin sanoin maahanmuuton syistä riippumatta, kaikkien työikäisten maahanmuuttajien tapauksissa tulisi pyrkiä työllistymiseen avoimille työmarkkinoille – aivan kuten kantaväestönkin kohdalla.

Tämän artikkelin toisessa luvussa kysytään, mitä voimme tilastojen perusteella sanoa maahanmuutosta

7 Vuonna 2018 maahanmuuttajien osuus väestöstä oli Suomessa 7 %, Tanskassa 10 %, Ruotsissa 18 % ja Norjassa 15 %.

Suomi on ollut
maahanmuutto-
kysymyksissä
passiivinen
sivustakatsoja
tai pahimmillaan
työperäisen
maahanmuuton
jarruttaja.

Suomessa. Kolmannessa luvussa käydään lyhyesti läpi yksi talusteoreettinen kokonaisuus, joka auttaa hahmottamaan maahanmuuttajien toimintaa työmarkkinoilla ja kirkastaa ajatteluumme aiheesta. Entä mitä empiirinen tutkimuskirjallisuus sanoo maahanmuuton vaikutuksesta työmarkkinoilla? Tätä kysymystä pohditaan neljännessä luvussa. Ulkomailta Suomeen suuntautuva maahanmuutto on ilmiönä uusi ja pienimuotoinen, eikä nimenomaan Suomea koskevaa tutkimuskirjallisuutta ole lainkaan kattavasti. Siksi joudumme turvautumaan pitkälti kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen erilaisia vaikutuskanavia pohdittaessa.

Viidennessä luvussa kysytään, mitä tutkimuskirjallisuus tai eri organisaatioiden tekemät laskelmat sanovat maahanmuuton kansantaloudellisista vaikutuksista.

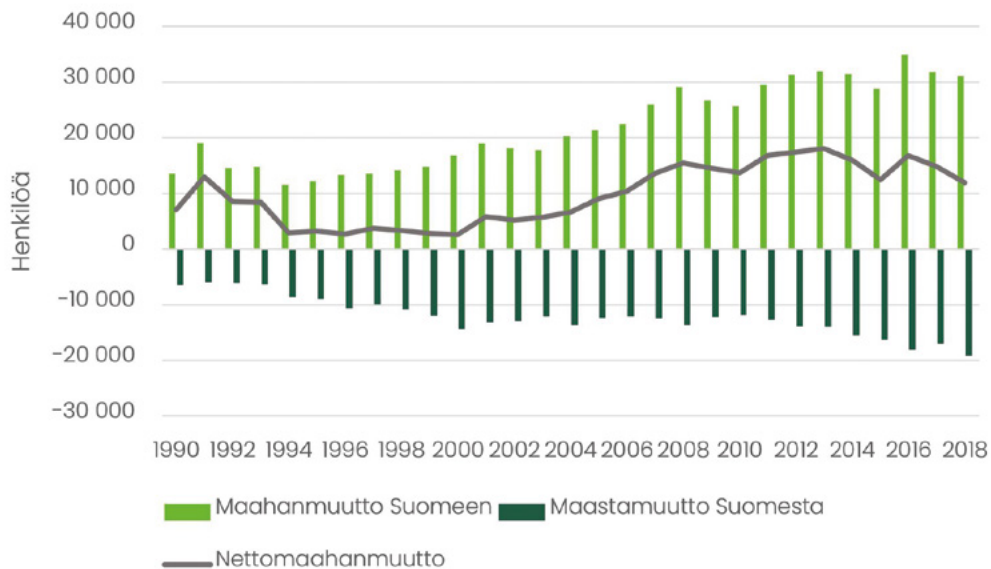
Samalla on kuitenkin alleviivattava, ettei taloudellinen kannattavuus ole maahanmuuton ainut mittari. Maahanmuuttoon, erityisesti humanitääriin maahanmuuttoon, liittyy myös poliittisia arvovalintoja, jotka eivät määrity pelkästään taloudellisten mitareiden perusteella. Kuudennessa luvussa esitetään ehdotuksia, joiden avulla suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa voisi pyrkiä parantamaan. Seitsemäs luku on yhteenveto.

Katsaus maahanmuuton tilastoihin Suomessa

Suomessa on hyviä julkisia tilastoja, joiden perusteella voimme sanoa paljon maahanmuuttajien tilastollisesta taustasta. Tiedämme jokseenkin tarkasti esimerkiksi

Kuvio 1. Maahanmuutto, maastamuutto ja nettomaahanmuutto vuosina 1990–2018 Suomessa.

Lähde: Tilastokeskus, 2018.

sen, kuinka maahanmuuttajat sijoittuvat työmarkkinoille, paljonko he maksavat veroja, minkälaisille aloille he päätyvät ja missä määrin he käyttävät sosiaalietuuksia. Seuraavassa esitetään lyhyt katsaus maahanmuuton tilastoihin Suomessa.

Kuviosta 1 nähdään, että maahanmuuton virrat Suomessa ovat kasvaneet viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana. 1990-luvulla vuosittainen nettomaahanmuutto oli keskimäärin 5 600 henkilöä vuodessa, 2000-luvulla 9 000 henkilöä ja 2010-luvulla runsaat 15 000 henkeä. Samana ajanjaksona maahanmuuton rakenne on muuttunut. Vuonna 1990 Suomesta poismuuttaneista liki 90 prosenttia ja Suomeen muuttaneista yli 50 prosenttia oli suomalaisia. Viimeisimpänä tilastovuonna eli vuonna 2018 Suomeen muuttaneista enää 26 prosenttia oli Suomen kansalaisia, mutta toisaalta enää 60 prosenttia Suomesta pois muuttaneista oli kantaväestöä. Ihmisten liikkuminen maiden rajojen

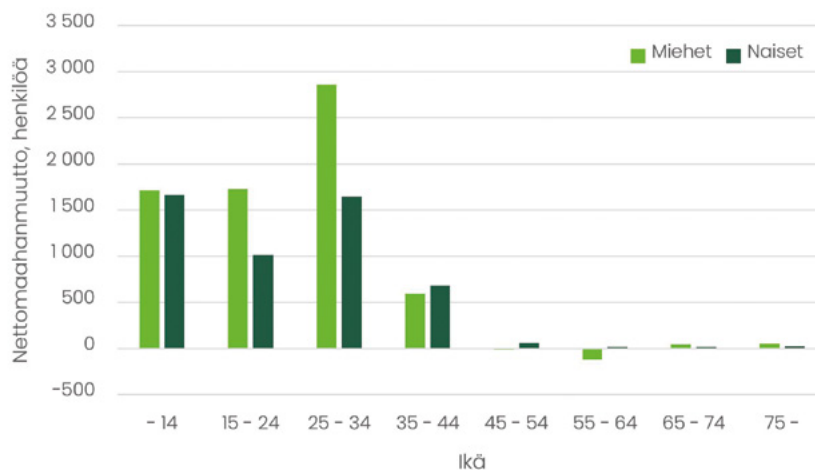
yli on ylipäättänsä lisääntynyt. Suomeen muuttaneista erityisesti Aasia on kasvattanut osuuttaan. Vuonna 1990 noin yhdeksän prosenttia maahanmuutosta tuli Aasian maista, kun vuonna 2018 vastaava prosenttiosuus oli jo 27.

Kansainvälisesti vertaillen (netto)maahanmuutto Suomessa on vähäistä: OECD:n (2020) tilastojen mukaan vuonna 2018 seitsemän prosenttia väestöstä oli syntynyt ulkomailla. Esimerkiksi Tanskassa vastaava luku oli noin 10, Norjassa 15, Ruotsissa 18 ja Sveitsissä jopa 30 prosenttia. Yhtäältä maahanmuuttajien pieni osuus on seurausta Suomen maahanmuuttopolitiikasta, mutta toisaalta voidaan sanoa, ettei Suomi ole myöskään houkutelut kansalaisia vapaan liikkuvuuden EU-maista – edes selvästi matalamman elintason yhteiskunnista.

Maahanmuuton ikä- tai sukupuolijakaumassa ei ole tapahtunut suurta muutosta vuosien 1990 ja 2018 välil-

Kuvio 2. Nettomaahanmuutto iän ja sukupuolen mukaan lajiteltuna vuonna 2018.

Lähde: Tilastokeskus, 2018.

lä. Kuvioon 2 on raportoitu nettomaahanmuuton ikä- ja sukupuolijakauma vuodelta 2018. Nettomaahanmuutto painottuu enemmän miehiin, joita muuttaa naisia enemmän maahan. Sen sijaan naisia muuttaa jonkin verran enemmän pois maasta kuin miehiä.

Maahanmuuttajien työllisyys ja työttömyys puhuttaa ja syystäkin – kuten myöhemmin tässä artikkelissa todetaan tutkimuskirjallisuuteen viitaten, maahanmuuttajien työmarkkinamenestys määrittää pitkälti maahanmuuton taloudellisen kannattavuuden. Taulukko 1 avaa sekä Suomessa että ulkomailla syntyneiden miesten ja naisten työmarkkina-asemaa vuonna 2018.

Suomessa syntyneiden ihmisten työllisyysaste on noin 10 prosenttiyksikköä ulkomailla syntyneitä korkeampi. Erityisesti naisten kohdalla ulkomaalaisten tilanne poikkeaa merkittävästi Suomessa syntyneiden tilanteesta, kun työllisyysaste on 17 prosenttiyksikköä alhaisempi. Myös osallistumisaste eli työllisten ja työttömien osuus väestöstä on alhaisempi, mikä heijastelee osaltaan maahanmuuttajanaisten kotihoidontuen laajempaa käyttöä. Tervolan (2015) mukaan kantaväestön kaksivuotiaista lapsista reilu kaksi viidestä oli kotihoidossa, kun maahanmuuttajaväestössä osuus oli keskimäärin puolet korkeampi.

Päätäjille tärkeä tieto on, kuinka eri syiden perus-

teella Suomeen tulleet menestyvät työmarkkinoilla. Yksi harvoista tilastolähteistä, joka dokumentoi maahanmuuton syyn, on joka kahdeksas vuosi Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä kerättävä UTH-aineisto (Larja & Sutela, 2015). Sen mukaan (kuvio 3) puhtaasti työperustaisesti maahan muuttaneiden työllisyysaste on korkea aina maahanmuuttopäivästä lähtien ja pysyy ajan kuluessa korkealla tasolla. Opiskelujen takia maahan muuttaneiden työllisyysaste on myös korkea ja sitä korkeampi, mitä kauemmin henkilö maassa on asunut. Sen sijaan esimerkiksi pakolaisuuden, perhesyiden tai muiden syiden takia maahan tulleilla työllisyys jää kantaväestöä matalammalle tasolle. Yhteys työllisyyden ja maassaoloajan välillä näyttäisi kuitenkin olevan positiivinen niin perheen, opiskeluiden kuin pakolaisuudenkin takia maahan tulleilla.

Busk, Jauhiainen, Kekäläinen, Nivalainen ja Tähtinen (2016) tutkivat maahanmuuttajien työuria vuosina 1995, 1996, 2000, 2001, 2005 ja 2006 Suomeen muuttaneiden ulkomaan kansalaisten osalta. Henkilöitä seurattiin vuoteen 2013 saakka tai kunnes henkilö muutti pois Suomesta. Valtaosa, noin 70–80 prosenttia, aineistossa tutkituista ulkomaan kansalaisista oli työikäisiä. Tutkijoiden saamat tulokset ovat linjassa Tilastokeskuksen UTH-tutkimuksen kanssa, eli työllisyysaste

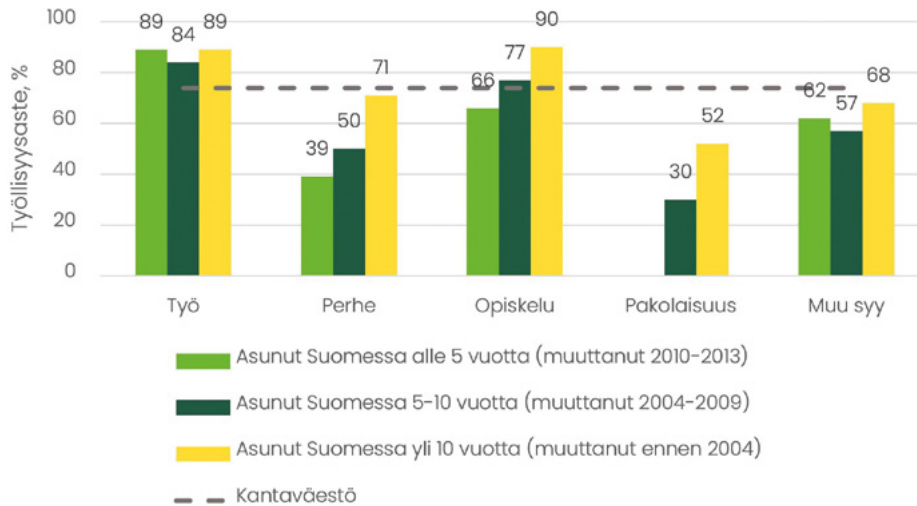
Taulukko 1. Suomessa syntyneiden ja ulkomaalaisten työmarkkina-asema (%) vuonna 2018.

Lähde: OECD (Työvoimatutkimus).

		Työllisyys	Työttömyys	Osallistumisaste
Suomessa syntyneet	Miehet	73,7	7,3	79,5
	Naiset	71,9	6,8	77,1
Ulkomaalaiset	Miehet	70,0	11,9	79,5
	Naiset	54,9	16,6	65,8

Kuvio 3. 20–64-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste maassa asumisajan ja maahanmuuton syyn mukaisesti.

Lähde: Tilastokeskuksen UTH-tutkimus, 2014

nousi maassaoloajan mukaan. Tasoerot työllisyysasteissa UTH-tutkimuksen ja rekisteriaineistojen välillä ovat tosin huomattavia. Erot selittyvät pääasiassa rekisteriaineistojen ja kyselytutkimuksen työllisyyden erilaisesta määritelmästä.

Busk ym. tutkivat myös ansiotulojen kehitystä, joka oli selvästi nousevaa (Kuvio 4). Ansiotulojen kehitys vaihteli myös voimakkaasti maaryhmittäin sekä sukupuolittain. Miesten ansiotulojen kehitys oli naisia nopeampaa, joskin naistenkin mediaanitulo nousi maassaoloajan kasvaessa. Maaryhmittäin erityisesti Länsi- ja Etelä-Euroopasta tulleiden mediaanitulot kehittyivät suotuisasti maassaoloajan funktiona.

Maahanmuuton työmarkkina-vaikutusten taustaa

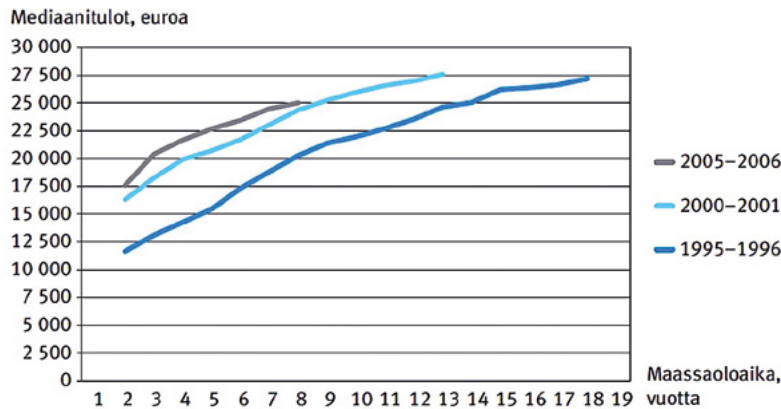
Tässä luvussa esitetään lyhyesti yksi tapa kirkastaa ajattelua maahanmuuton työmarkkina-vaikutuksista. Luku on luonteeltaan tekninen, joskin matemaattiset yhtälöt on tiputettu tekstistä ja ne on pyritty kuvaamaan sanallisesti.⁸

Yksi tutkimuskirjallisuudessa käytetty menetelmä tarkastella maahanmuuton vaikutuksia työmarkkinoilla on pyrkiä arvioimaan tuotantofunktion muotoa. Tuotantofunktio on matemaattinen kuvaus siitä, kuinka tuotantotehtäviä yhdistelemällä tuotetaan hyödyk-

8 Itse matemaattinen malli on kirjoitettu auki [elektroniseen liitteeseen](#), joka löytyy raportin Internet-version kanssa osoitteesta www.vaestoliitto.fi/kestavavaestonkehitys.

Kuvio 4. Maahanmuuttajien mediaanitulojen kehitys maassaoloaikana vähintään yhden työpäivän vuodessa omaaville.

Lähde: Busk ym., 2016, kuvio 4.13.

keitä. Yksinkertaistaen esimerkiksi ravintola yhdistää panoksia maksamalla palkkaa työntekijöille, jotka tekevät ravintolan keittiössä ruokaa, jota myydään hyödykkeenä asiakkaille. Tuotantontekijöitä ovat siis työ (kokit, tarjoilijat) ja pääoma (keittiö, keittiövälineet).

Otetaan tässä yhteydessä pohjaksi Cardin (2009) artikkeli, jossa argumentoidaan työn kysyntämallin olevan yhdenmukainen CES-tuotantofunktion kanssa, joka ottaa huomioon sekä koulutustason että maahanmuuttostatuksen. Näin voidaan esimerkiksi tarkastella kysymystä, kuinka paljon matalasti koulutettujen maahanmuuttajien tulo maahan syrjäyttää samanlaisen koulutustason omaavan kantaväestön työtä. Tuotantofunktion avulla pystytään johtamaan yritysten tarjoama palkkataso tai käänteisesti työn kysyntä olettamalla, että pitkällä aikavälillä yritys palkkaa lisää työntekijöitä niin kauan, kuin se on kannattavaa.

Analyysissä oletetaan tavanomainen taloustieteellinen lähestymistapa työn tarjonnalle, jossa ihmisten mieltymykset ja palkkataso määrittävät, kuinka paljon työpanosta tarjotaan työmarkkinoille. Ydinajatuksena on huomioida palkkatason ja työn tarjonnan välinen yhteys. Työmarkkinoiden tasapainossa kysyntä on yhtä suurta kuin tarjonta. Palkkataso on siis se hinta, joka tasapainottaa markkinat. Annettuna edellä kuvattut oletukset sekä tavalliset matemaattiset vaatimukset funktiomuodoille, on mahdollista havainnollistaa graafisesti maahanmuuton vaikutuksia eri väestöryhmien palkkatasoon ja työllisyyteen.

Keskeiset parametrit analyysin suhteen liittyvät tuotantofunktion. Cardin (2009) yhteenveto empiirisestä tutkimuskirjallisuudesta on, että matalan ja korkean koulutustason ihmisten välinen substituutiojousto (δ) on noin 1.5–2.5 ja koulutusryhmien sisällä maahanmuuttajien ja kantaväestön välinen substituutiojousto

(σ) on noin 20. Mitä suurempi substituutiojouston arvo on, sitä enemmän tuotannon tekijät muistuttavat toisiaan. Substituutiojouston ollessa ääretön ovat tuotannon tekijät täydellisiä substituutteja: ei ole väliä, onko tehtaassa töissä 100 maahanmuuttajaa, 100 kantaväestön edustajaa tai mikä tahansa lineaarinen kombinaatio näistä.⁹ Toisaalta substituutiojouston ollessa nolla ovat hyödykkeet täydellisiä komplementteja eli yhden tuotannon tekijän lisääminen ei kasvata tuotantoa lainkaan.

Kuvioon 5 on graafisesti havainnollistettu edellä lyhyesti kuvatun mallin perusteella pääteltävissä oleva konkreettinen esimerkki, *kun matalasti koulutettujen maahanmuuttajien määrä yhteiskunnassa kasvaa*. Kuviossa vihreät, nousevat suorat ovat tarjontakäyriä ja siniset, laskevat suorat kysyntäkäyriä.¹⁰ Analyysi alkaa siitä, kun maahanmuutto lisääntyy matalasti koulutettujen ihmisten osalta (vasen ylälaita) – tarjontakäyrä siirtyy oikealle, palkkataso alenee, yksilöiden työn tarjonta alenee, jolloin siirrytään tarjontakäyrää pitkin matalammalle kysyntäkäyrälle. Joka väestöryhmälle löytyy palkkataso, joka tasapainottaa työmarkkinat. Tarjontakäyrä siirtyy ainoastaan matalasti koulutettujen maahanmuuttajien kohdalla. Muissa tapauksissa liikutaan pitkin tarjontakäyrää ja kysyntäkäyrät siirtyvät – tarjontakäyrään oli funktio vain ja ainoastaan ihmisten mieltymyksistä sekä ryhmäkohtaisesta palkkatasosta.

Tulokset ovat intuitiivisia. Matalasti koulutettujen maahanmuuttajien määrän lisääntyminen työmarkkinoilla syrjäyttää matalasti koulutettujen kantaväestön ihmisten työtä. Samaan aikaan kuitenkin kokonaisky-

syntä kasvaa, jolloin korkeasti koulutettujen ihmisten palkkataso ja työllisyys kasvavat. Kasvanut työvoima matalasti koulutettujen maahanmuuttajien muodossa saa aikaan taloudellisen aktiviteetin kasvua.

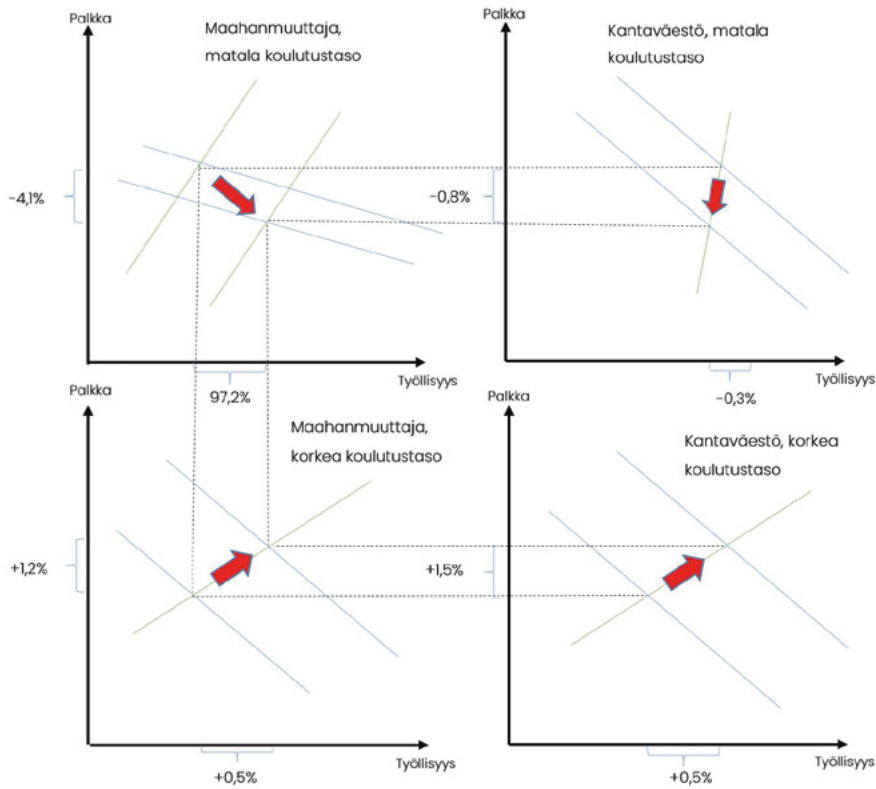
Laadullisten tulosten lisäksi olennaisia ovat myös määrälliset tulokset, erityisesti eri muuttajien väliset suhteet. Syrjäyttääkö ulkomaisen työvoiman lisääntyminen paljon vai vähän kantaväestön työllisyyttä? Entä polkeeko maahanmuutto kantaväestön palkkoja? Empiiriseen tutkimusevidenssiin palataan tarkemmin seuraavissa luvuissa, mutta tämän luvun teoreettisen pohdinnan ja muutaman empiirisesti identifioitujen parametrin perusteella voimme todeta, että maahanmuuton haitalliset taloudelliset vaikutukset kantaväestöön ovat *keskimäärin* varsin pieniä, jos eivät mitättömiä. Kuviossa havainnollistettu vaikutus on keskimääräinen koko kansantalouden tasolla. On toki niin, että yksittäisellä toimialalla suuri maahanmuuttajista koostuva työvoiman lisääntyminen saattaisi muuttaa kantaväestön työmarkkina-asemaa enemmän.

Elektronisessa liitteessä kuvatun mallin avulla määrällistetään edellä kuvattu tulos. Toisin sanoin etsitään vastausta kysymykseen: ”Mitä tapahtuisi työmarkkinoilla, jos matalasti koulutettujen maahanmuuttajien määrä *kaksinkertaistettaisiin*?” Taulukko 2 raportoi tulokset. Luonnollisesti tulokset ovat riippuvaisia tehdystä oletuksista, mutta uskottavilla parametriarvoilla intuitio säilyy. Toisin sanoin suhteellisesti merkittävä maahanmuuttajien määrän kasvu vaikuttaisi työmarkkinoihin keskimäärin vain hyvin vähän. Sadan prosentin kasvu matalasti koulutettujen maahanmuuttajien

9 Olettaen vakioinen tuotantomäärä sekä mitätön tuottavuusero ryhmien välillä. Itse analyysissä molemmat yksinkertaistavat oletukset avataan.

10 Tarjontakäyrä on nouseva, koska mitä korkeampi palkkataso on (*ceteris paribus*), sitä hanakammin ihmiset ovat valmiita työskentelemään. Toisaalta kysyntäkäyrä on aleneva, koska mitä pienempi työvoimakustannus on, sitä hanakammin yritykset ovat valmiita palkkaamaan ihmisiä.

Kuvio 5. Palkka- ja työllisyysvaikutukset, kun matalan koulutustason maahanmuuttajat lisääntyvät työmarkkinoilla.

Taulukko 2. Esimerkkitulokset matalasti koulutetun maahanmuuttajaväestön kasvun vaikutuksesta työllisyyteen ja palkkatasoon.

		Muutos, %		
		Väestö	Työllisyys	Palkka
Matala koulutustaso	Maahanmuuttajat	+100	+97.2	-4.1
	Kantaväestö	0	-0.3	-0.8
Korkea koulutustaso	Maahanmuuttajat	0	+0.5	+1.5
	Kantaväestö	0	+0.5	+1.5

määrässä alentaisi kyseisen väestöryhmän palkkatasoa vain noin neljällä prosentilla.

Yllä esitetty malli ei ole täydellinen kuvaus maailmasta, mutta se antaa hyvän kehyksen analyysille. Malli kirkastaa ajatteluumme ja paljastaa mielenkiintoisia mekanismeja maahanmuuton vaikutuksista. Mallin tuottamat kaksi keskeisintä tulosta siis ovat:

1. Maahanmuuton kielteiset vaikutukset kantaväestön työmarkkinoihin ovat keskimäärin vähäiset.
2. Maahanmuutto haittaa suhteellisesti eniten jo maassa olevien maahanmuuttajien asemaa.

Seuraavassa luvussa perehdytään empiiriseen tutkimuskirjallisuuteen ja vahvistetaan edellä nostetut väitteet.

Aikaisempi kirjallisuus maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista

Tässä luvussa keskitytään maahanmuuton vaikutuksiin taloustieteellisen tutkimuskirjallisuuden näkökulmasta. Seuraavassa luodaan lyhyt katsaus esimerkiksi siihen, kuinka maahanmuutto vaikuttaa kantaväestön

asemaan työmarkkinoilla sekä siihen, kuinka maahanmuutto vaikuttaa julkisen talouden tasapainoon.

Vaikka käsillä oleva artikkeli on kiinnostunut erityisesti työperäistä maahanmuutosta, liittyvät tässä luvussa dokumentoidut tulokset maahanmuuttoon laajemmin. Tämä johtuu siitä, että tyypillisesti kansainvälinen tutkimuskirjallisuus tarkastelee maahanmuuttoa melko yleisellä tasolla, eikä pelkästään työperäistä maahanmuuttoa.

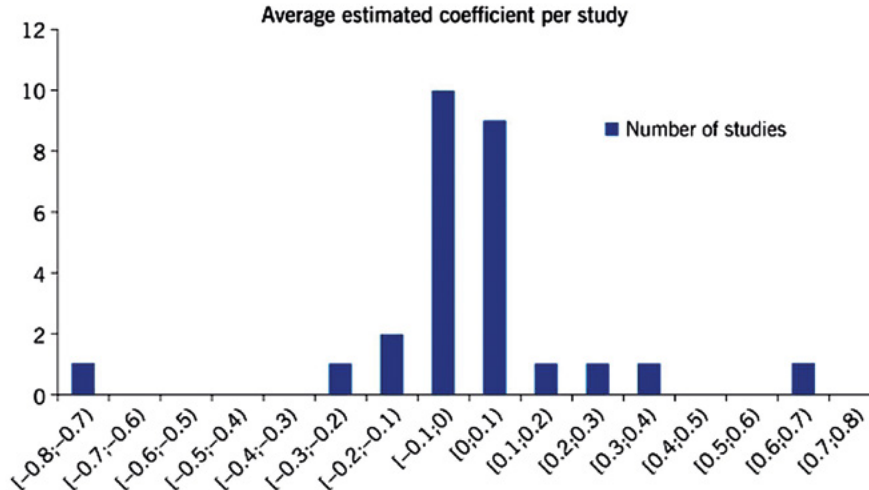
Maahanmuuton palkkavaikutukset ovat vähäisiä

Kuinka maahanmuutto vaikuttaa kantaväestön palkkoihin ja työllisyyteen? Tuhoako maahanmuutto kantaväestön työpaikkoja ja alentaa yleistä palkkatasoa? Yksinkertaisin kysynnän ja tarjonnan mallikehikko viittaisi siihen, että työvoiman tarjonnan lisääntyessä palkkojen nousupaineet helpottaisivat. Toisin sanoen palkkataso jäisi matalammalle tasolle verrattuna tilanteeseen, jossa maahanmuuttoa ei olisi. Kuten edellisessä luvussa havainnollistettiin, asia ei kuitenkaan ole ihan niin suoraviivainen. Yksinkertainen kysynnän ja tarjonnan kehikko ei välttämättä kuvaa työmarkkinoiden toimintaa riittävän hyvin.

Peri (2014) toteaa kokooma-artikkelissaan, että em-

Kuvio 6. Tutkimusartikkeleiden lukumäärä (Y-akseli) maahanmuuton palkkavaikutusarvion (X-akseli) mukaan.

Lähde: Peri, 2014, sivu 3.

Note: The histogram shows how many of the 27 articles analyzed fell within each 0.1 bin for its average estimate of the effect on native wages of a 1 percentage point increase in the share of immigrant workers.

Source: Author's calculations based on data from 27 analyzed articles.

piirinen evidenssi viimeisen 30 vuoden ajalta ei tue näkökulmaa, että maahanmuutto alentaisi kantaväestön palkkoja – ainakaan merkittävästi. Kyseisessä kokooma-artikkelissa käydään läpi 27 tutkimusta, joiden maahanmuuton palkkavaikutusarvioiden jakautuma on dokumentoitu kuvioon 6. Suurin osa tarkastelluista tutkimustuloksista asettuu lähelle nollaa.

Peri dokumentoi yhdeksän mahdollista syytä, miksi maahanmuuton vaikutus kantaväestön palkkoihin on vähäinen:

1. Maahanmuuttovirrat ovat todellisuudessa usein niin pieniä, ettei merkittävää vaikutusta voi syntyä.
2. Maahanmuuttajat eivät kilpaile samoista työpaikoista kantaväestön kanssa.
3. Maahanmuuttajat tuovat uusia taitoja ja näkökulmia kohdemaahan, mikä saattaa lisätä innovaatio-toimintaa ja lopulta nostaa kantaväestön palkkatasoa.
4. Maahanmuuttajien kanssa työmarkkinoilla kilpaileva kantaväestö reagoi erikoistumalla vuorovaikutusintensiivisempiin työtehtäviin, joissa heillä on suhteellinen etu. Erikoistuminen auttaa kantaväestöä päivittämään työtehtäviään ja suojaaa heidän töitään (palkkojaan) maahanmuuton luomalta kilpailulta.
5. Maahanmuuttajien matalampi palkka mahdollistaa yritysten laajentumisen, mikä työllistää erityisesti kantaväestöä.
6. Maahanmuuttajien saapuminen tietyille maantieteelliselle alueelle aiheuttaa kantaväestön poismuuttoa, jolloin paikallisesti palkat tai työllisyys eivät reagoi.

7. Maahanmuuttajat ovat myös kuluttajia, jotka nostavat kohdemaan tavaroiden ja palveluiden kokonaiskysyntää johtaen investointeihin sekä palkkatason ja työllisyyden kasvuun.
8. Matalan ja korkean tuottavuuden työt ovat usein toisiaan tukevia. Näin ollen matalan osaamistason maahanmuuttajien lisääntyminen tukee korkean tuottavuustason henkilöiden työmarkkinatoimintaa.
9. Riittävä työn tarjonta mahdollistaa paremmin uusien yritysten perustamisen ja olemassa olevien yritysten laajentamisen, mikä nostaa sekä maahanmuuttajien että kantaväestön palkkatasoa.

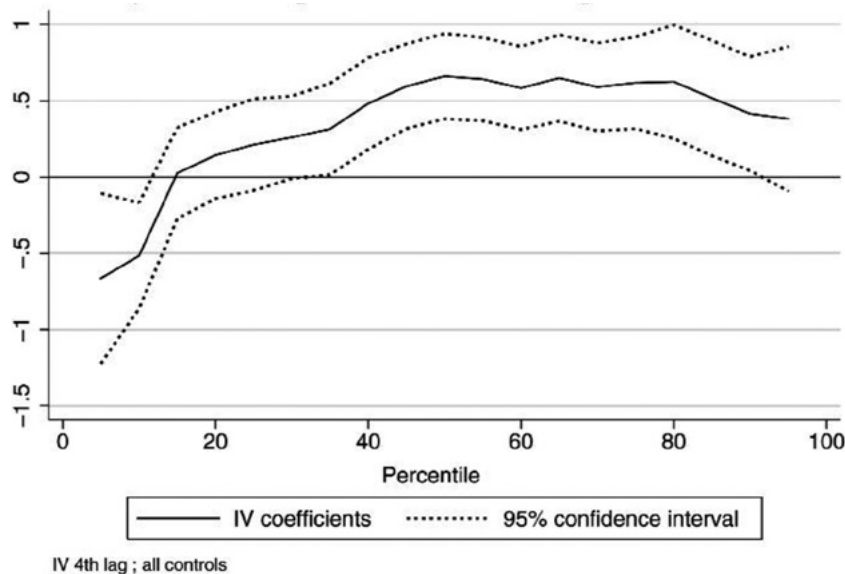
Edellä mainitun kokooma-artikkelin lisäksi esimerkiksi Isossa-Britanniassa työstetty laaja komiteatyö vuodelta

2012 tiivistää palkkavaikutuksen näin: ”*Studies estimating the impact of migrants on UK wages have generally found little or no impact on average wages. However, in some studies migrants were found to increase wages at the top of the UK wage distribution and to lower wages at the bottom.*” (Migration Advisory Committee, 2012, s. 10)

Dustmann, Frattini ja Preston (2013) pureutuvat palkkakysymykseen tarkastelemalla palkkajakaumaa eikä pelkästään tiettyjen ryhmien keskipalkkoja (ks. Kuvio 7). Tulosten mukaan jo maassa olevien maahanmuuttajien asema palkkajakaumalla heikkenee tyypillisesti maahanmuuton seurauksena. Toiseksi maahanmuutto vaikuttaa palkkatasoon negatiivisesti matalilla palkkatasoilla eli kahdessa alimmassa tulokymmenyksessä. Kolmanneksi maahanmuuton vaikutus ylempiin palkkaluokkiin on positiivinen.

Kuvio 7. Maahanmuuton vaikutus koko väestön palkkatasoon palkkajakauman kymmenyksittäin.

Lähde: Dustmann ym., 2013.

Maahanmuuton palkkavaikutuksia voi tarkastella myös käänteisestä näkökulmasta. Maahanmuuttajien tiedetään tienaavan kantaväestöä matalampia palkkoja, mutta sulkeutuuko palkkakuilu ikinä? Anderson ja Huang (2019) käsittelevät nimenomaisesti tätä kysymystä artikkelissaan, joka on otsikoitu: *”Can immigrants ever earn as much as native workers?”*

Artikkelin mukaan kehittyneissä maissa ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajan palkkataso on lähellä kantaväestöä noin 20–30 vuoden maassaolon jälkeen. On tosin olemassa maahanmuuttajaryhmiä, joiden tulotaso ei ikinä saavuta kantaväestöä. Esimerkiksi naiset assimiloituvat miehiä hieman nopeammin. Kulttuuri- tai kielitaustalla on luonnollisesti merkitystä: maahanmuuttajien kantaväestön kanssa yhteinen kieli nopeuttaa assimilaatiota. Yleensä korkeamman osaamistason (koulutustason) henkilöt sopeutuvat nopeammin kuin matalan osaamistason henkilöt. Myös kohdemaan vihamielinen tai vihamielisemmäksi muuttunut ilmapiiri vähentää maahanmuuttajien halua jäädä kohdemaahan ja integroitua maan kulttuuriin. Viimeaikaisia esimerkkejä löytyy esimerkiksi 1990-luvun Saksasta, jossa väkivaltainen muukalaisvastaisuus lisääntyi merkittävästi (Steinhardt, 2018) samoin kuin syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen kävi muslimiväestön kohdalla Yhdysvalloissa (Gould & Klour, 2016).

Maahanmuutto ei syrjäytä kantaväestön työtä
Ison-Britannian komitealaitos on tuottanut useita laadukkaita kokooma-artikkeleita eri osa-alueilla. Yksi sellainen raportti syntyi Ison-Britannian EU-eroon valmistautumisen takia maahanmuuton vaikutuksista (MAC,

2018). Raportissa käydään läpi vuosien 2003–2018 välillä julkaistuja 12 tutkimusartikkelia tämän alaluvun otsikon aiheesta. Seuraavassa kuvataan raportin kolme johtopäätöstä Ison-Britannian tapauksessa (MAC, 2018, s. 24–25) sekä käydään lisäksi lyhyesti läpi esimerkinomaisesti yksi tutkimus kustakin aiheesta. Kattavampi kirjallisuuskatsaus kohtien 1–3 tutkimuskirjallisuudesta löytyy MAC:n raportista.

1. *”Little or no overall impact of immigration on the level of employment or unemployment of existing workers”*

Dustmann, Fabbri ja Preston (2005) tutkivat alueellisia maahanmuuttovirtoja ja muutoksia alueellisilla työmarkkinoilla vuosina 1983–2000 käyttäen hyväksi Britannian työvoimatutkimusta. Tutkijat käyttivät kolmea erilaista identifioivaa oletusta, jotka johtuvat eri ekonometrisistä menetelmistä. Tutkijat argumentoivat, että suoraviivaiset OLS ja erotusestimaattori (*engl. difference estimator*) kärsivät mittausvirheistä sekä simultaanisuusharhasta. Sen sijaan instrumenttimuuttujamenetelmällä he pyrkivät huomioimaan edellä mainitut mahdolliset pulmat. Instrumenttimuuttujamenetelmällä saatujen tulosten mukaan maahanmuuton kasvu, jonka suuruus on yksi prosentti suhteessa kantaväestön määrään, johtaa 0.07 prosentin alenemaan kantaväestön työllisyydessä.¹¹ Estimoitu vaikutus on vähäinen eikä se ole tilastollisesti merkitsevä. Työttömyyden tapauksessa pseudojouston arvo on 0.66, joka on edelleen pieni vaikutusarvio eikä myöskään tilastollisesti merkitsevä.

---

11 Jos kantaväestön koko on 100 ja maahanmuutto lisääntyy 10 yksiköllä, alenee kantaväestön työllisyys keskimäärin 0.7 yksiköllä.

2. *"Where an impact is found it tends to be concentrated among certain groups"*

Edelleen Dustmann ym. (2005) lajittelevat vaikutuksia myös koulutusryhmäkohtaisesti. Vaikutus korkean koulutustason henkilöihin (*advanced*) on 0.111 eli maahanmuutto näyttäisi lievästi parantavan näiden henkilöiden työllisyyttä. Sen sijaan keskitason koulutustason omaaviin henkilöihin (*intermediate*) ja ilman tutkintoa oleviin henkilöihin (*unqualified*) maahanmuutto vaikuttaa negatiivisesti pseudojoustojen ollessa samassa järjestyksessä -0.179 ja -0.028. Karkeasti ottaen tulokset summautuvat edellä esitettyyn kokonaisjouston arvoon, joka oli 0.07. Tulokset kuitenkin estimoituvat jokseenkin epätarkasti.

3. *"Impact differs depending on the economic cycle"*

Lucchino, Rosazza-Bondibene ja Portes (2012) havaitsivat, ettei maahanmuutolla ole Britanniassa vaikutusta työttömyyteen riippumatta suhdannekierron vaiheesta. Kenties vakuuttavampaa evidenssiä esittävät kuitenkin Dustmann, Glitz ja Vogel (2009), jotka tutkivat maahanmuuttajien ja kantaväestön työttömyyden vaihtelua suhteessa suhdannekiertoon Saksassa ja Isossa-Britanniassa. Tulosten mukaan maahanmuuttajat reagoivat suhdanteisiin voimakkaammin kuin kantaväestö. Keskitason koulutuksen omaavat saksalaiset reagoivat 2.4 kertaa yhtä vahvasti suhdanneshokkeihin kuin korkeakoulututkinnon omaavat saksalaiset. Sen sijaan OECD-maista tulevien maahanmuuttajien vastaava luku on 4.2 ja OECD-maiden ulkopuolelta tulevien 5.7. Matalamman koulutustason tapauksessa OECD-maista tulleiden maahanmuuttajien ja kantaväestön reaktio suhdanneshokkiin on samanlainen eli työttömyys reagoi 4.5-kertaisesti suhteessa korkeakoulutettuihin saksalaisiin, mutta

OECD-maiden ulkopuolelta tulevien henkilöt reagoivat 6.7 kertaa yhtä voimakkaasti.

Kysymystä on käsitelty myös toisessa kokooma-artikkelissa vuonna 2014, jolloin Constant (2014) kysyi otsikossaan "vievätkö maahanmuuttajat kantaväestön työpaikkoja" ja tulkitsi tutkimusevidenssin perusteella, että yleensä eivät. Päinvastoin tyypillisesti maahanmuutto lisää tuotantoa, yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa sekä mahdollistaa kantaväestön siirtymän korkeamman osaamistason työpaikkoihin. Lyhyen aikavälin vaikutukset kantaväestön työllisyyteen ovat yleisesti ottaen pieniä ja merkityksettömiä. Pahimmillaan maahanmuuttajat vaikuttavat kielteisesti aikaisemmin maahan tulleiden maahanmuuttajien työmarkkina-asemaan. Korkean osaamistason maahanmuutto puolestaan kohentaa kohdemaan tuottavuutta ja talouskasvua ja siten parantaa kaikkien asemaa.

Constant (2014) lisää tuloksiinsa kuitenkin tärkeän alaviitteen: edellä mainitut suotuisat tulokset pätevät vain, kun työmarkkinat joustavat riittävästi. Vain silloin yritykset pystyvät tehokkaasti sopeutumaan muutoksiin maahanmuutossa ja siis työn tarjonnassa. Esimerkiksi irtisanomissuojan tiukkuus on tekijä, joka vaikuttaa vähentävästi yritysten työllistämistäiteen erityisesti matalan osaamistason ammattiteissa ja siten vaikuttaa juuri tiettyihin maahanmuuttajaryhmiin (d'Amuri & Peri, 2011).

Maahanmuutto parantaa tuottavuutta

Pitkällä aikavälillä maahanmuutto parantaa tuottavuutta ja siten nostaa palkkatasoa, koska palkkakehitys seuraa kansantalouden yleistä tuottavuuskehitystä. Käydään seuraavaksi läpi kolme taloustieteen eturintamaa edustavaa artikkelia maahanmuuton ja tuottavuuden välisestä yhteydestä.

Ottaviano ja Peri (2006) osoittivat empiirisesti, että Yhdysvalloissa kantaväestön korkeampi palkka- ja vuokrataso korreloi positiivisesti monikulttuuriseman asuinympäristön kanssa. Empiirinen löydös on sopusoinnussa kausaalipäätelmän kanssa: monikulttuurinen ympäristö tekee yhdysvaltalaisista ihmisistä tuottavampia. Toisaalta tutkijat eivät pystyneet sulkemaan pois kilpailevaa selitysmallia, jonka mukaan kyse saattaisi olla kantaväestön ominaisuuksista. On siis mahdollista, että esimerkiksi korkeamman koulutustason omaavat ihmiset suhtautuvat suopeammin monikulttuurisuuteen ja ovat siksi valikoituneet asumaan kansainvälisempään ympäristöön. Tällöin monikulttuurisuuden ja tuottavuuden yhteys ei välttämättä olisi kausaalinen.

Peri (2012) tutki maahanmuuton pitkän aikavälin vaikutuksia työllisyyteen ja tuottavuuteen. Maahanmuutolla ei tämän tutkimuksen valossa näyttäisi olevan vaikutusta kantaväestön työllisyyteen, mutta sen sijaan maahanmuuton yhteys kokonaistuottavuuteen on vahva. Erityisesti tuottavuus näyttäisi kasvavan matalan osaamistason aloilla. Todennäköisesti ainakin osa tuottavuuden kasvusta on seurausta siitä, että maahanmuuttajat erikoistuvat työntensiivisiin tehtäviin, minkä seurauksena aikaisempaa suurempi osa kantaväestöstä siirtyy erikoistumaan vaativampaa vuorovai- kutusta vaativiin työtehtäviin.

Grossmann (2016) tarkasteli kokooma-artikkelis- saan maahanmuuton vaikutuksia investointeihin ja tuottavuuteen sekä maahanmuuttajan koti- että kohde- maassa. Tulosten mukaan korkean koulutustason maa- hanmuutto lisää suoria ulkomaisia investointeja, minkä lisäksi yritysten mahdollisuudet investoida ulkomaille paranevat. Korkeasti koulutetuilla maahanmuuttajilla on merkittäviä ja positiivisia vaikutuksia tulotasoon ja tuottavuuteen; erityisesti ulkomaalaistaustaiset in-

sinöorit lisäävät yhteiskunnan innovaatioalttiutta ja siten parantavat tuottavuutta. Toisaalta Grossmann toteaa tuottavuusvaikutusten olevien pieniä matalasti koulutettujen maahanmuuttajien tapauksessa.

Peri (2014) dokumentoi mielenkiintoisen yksityis- kohdan maahanmuuton ja tuottavuuden välillä. Maa- hanmuuton positiiviset vaikutukset jäävät pieneksi, jos palkkajäykkyys on merkittävää ja instituutiot ovat joitain ryhmiä poissulkevia. Peri viittaa artikkelissaan joihinkin Etelä-Euroopan maihin, mutta on mahdol- lista argumentoida myös Suomen työmarkkinan täyt- tävän nämä ehdot jäykkyudesta (ks. esim. WEF, 2019). On syytä alleviivata, että maahanmuuton vaikutus on ehdollinen kohdeyhteiskunnan instituutioille.

Suomessa tutkimusta asiakokonaisuudesta ovat tehneet Mika Maliranta ja Satu Nurmi (2019) yritys- näkökulmasta. Tutkijoiden tulosten mukaan maa- hanmuuttajataustaisten yritysten arvonlisän kasvu ja työpaikkojen syntyminen on ollut nopeaa vuosina 2007–2016. Maahanmuuttajataustaiset yritykset eivät näyttäisi kuitenkaan lisäävän Suomen kansantalouden tuottavuutta, sillä kasvu perustuu ennen kaikkea voi- makkaaseen työpanoksen kasvuun – maahanmuutta- jayritykset näyttäisivät työllistävän muita enemmän, joskin keskimääräistä matalammalle palkkatasolle. Työllisyyden kasvun vaikutus on rajallinen johtuen kyseisten yritysten vähäisestä määrästä. Maahanmuut- tajataustaisten yritysten osuus yrityskannasta on ollut muutaman prosentin luokkaa vuosina 2007–2016.

Maahanmuuton yhteys julkiseen talouteen on monimutkainen

Maahanmuuton vaikutukset julkiseen talouteen ovat kuuma peruna niin poliittisesti kuin tutkimuksellises- tikin. Poliittinen kalabaliikki nousee siitä, että maa- hanmuuttoa vastustetaan usein julkistaloudellisista

Maahanmuutto lisää tuotantoa,
yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa
sekä mahdollistaa kantaväestön
siirtymän korkeamman osaamis-
tason työpaikkoihin.

lähtökohdista käsin väittämällä, että maahanmuutto heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa. Toisaalta maahanmuuttoa myös kannatetaan taloudellisista syistä työvoimapulan tilkitsijänä tai väestörakenteen korjaajana. Tutkimuksellisesti maahanmuutto herättää keskustelua, koska maahanmuuton julkistaloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida, minkä lisäksi arviot perustuvat suurelle määrälle oletuksia.

Maahanmuutto on kuitenkin siinä määrin tärkeä yhteiskunnallinen kysymys, että sen vaikutuksia julkistalouteen on tutkittu monissa eri maissa. Käydään seuraavaksi läpi, kuinka maahanmuuton fiskaalista vaikutusta on tutkimuskirjallisuudessa yleensä arvioitu ja käydään lisäksi muutaman verrokkimaan laskelmia läpi. Tässä luvussa tarkasteltavat artikkelit käsittelevät maahanmuuttoa kokonaisuudessaan, eikä tarkastelu rajoitu siis työperäiseen maahanmuuttoon – tosin maahanmuuton työmarkkinavaikutus on kenties olennaisin yksittäinen tekijä tässä yhteydessä.

Maahanmuuton vaikutusta julkiseen talouteen ei tule tarkastella pelkästään staattisena, yhteen tarkasteluvuoteen rajoittavana julkistaloudellisena kysymyksenä, vaan ennemmin sukupolvinäkökulmasta. Maahanmuuton julkistaloudellisiin kustannuksiin nimittäin vaikuttaa voimakkaasti esimerkiksi minkä ikäisenä maahan tullaan ja kuinka kauan maassa asutaan.

Maahanmuuton kontekstissa on tyypillisesti käytetty sukupolvitilinpidoon metodologiaa (ks. Esim. Auerbach ym., 1994 sekä Kotamäki & Vaittinen, 2019). Sukupolvitilinpidoon johtoajatuksena on jyvittää julkiset tulot ja menot ikäryhmäkohtaisesti näin muodostaen ikäryhmäkohtaiset nettoveroprofiilit. Siten on mahdollista laskea eri kohorttien eli tiettyinä vuonna syntyneiden henkilöiden vaikutus julkiseen talouteen annettuna tietyt oletukset talouden sekä väestörakenteen

kehityksestä. Maahanmuuttoa analysoitaessa väestö on lisäksi jaoteltava kahtia kantaväestöön ja maahanmuuttajiin ja muodostettava molemmille ryhmille omat nettoveroprofiilit.

Ikäryhmäkohtaisten (tulevien) nettoverojen diskontattu summa on itsessään kiinnostavaa, koska se kertoo kestävyysvajeesta – siis ovatko julkisen talouden tulot ja menot tasapainossa pitkällä aikavälillä olettaen valitseva politiikka. Maahanmuuton julkistaloudellisten vaikutusten arvioinnissa on kuitenkin keskitytty etupäässä kantaväestön ja maahanmuuttajien eroavaisuuksiin eikä niinkään kestävyysvajeen käsitteeseen.

Käydään seuraavaksi läpi Saksan tapaus hieman yksityiskohtaisemmin. Suomea verrataan usein Saksaan ja vaikka yhteiskunnat eroavatkin toisistaan, väestörakenteellinen kehitys on saman tyyppistä – molempien maiden väestörakenteet ovat haasteellisia ja molemmat maat vanhenevat EU-maiden eturintamassa.

Hinte ja Zimmermann (2014, luku 5) laskevat Saksan sukupolvitilit maahanmuuton näkökulmasta. Tutkijoiden nettoveroprofiilit on kopioitu kuvioon 8 ja taulukkoon 3. Kuvion 8 ja taulukon 3 perusteella käy selväksi eri ikäryhmien kontribuutio julkiseen talouteen. Aineistovuonna 1996 sekä saksalaisten että maahanmuuttajien nettoverot ovat negatiivisia vähän yli 20 ikävuoteen asti. Toisin sanoin he saavat enemmän tuloon siirtoja kuin maksavat veroja. Tämän jälkeen alkaa aktiivivaihe työmarkkinoilla, jolloin nettoverot ovat positiivisia suurin piirtein 60 ikävuoteen asti. Ikähaarukassa 20–60 kantaväestö kontribuoi euromääräisesti enemmän julkiseen talouteen kuin maahanmuuttajat. Toisaalta 60 ikävuoden jälkeen kantaväestön kontribuutio julkiseen talouteen on enemmän negatiivinen kuin maahanmuuttajien.

Yhteenlaskettuna molempien väestöryhmien yhden poikkileikkausvuoden ikäryhmäpainotettu kontribuutio

tio julkiseen talouteen on henkeä kohti 2000–3000 euron verran positiivinen. On tärkeää huomata, että tämä positiivinen luku seuraa yhden vuoden poikkileikkauksesta, joka ei huomioi esimerkiksi väestörakenteen kehitystä ajassa.

Relevantti vaikutus ei ole siis taulukon 3 mukainen nettoveroluku, vaan lopullinen kokonaisvaikutus saadaan vasta, kun huomioidaan väestörakenteen kehitys. Itse asiassa taulukon 3 lukuja väärin tulkiten voisi tulla johtopäätökseen, että talous olisi voimakkaasti kestävyysylijäämäinen – näin ei tuolloin ollut Saksassa Hinten ja Zimmermannin mukaan.

Kuvioon 9 ja taulukkoon 4 on raportoitu sukupolvi-tilinpidon mukaiset luvut. Toisin sanoen niihin on ra-

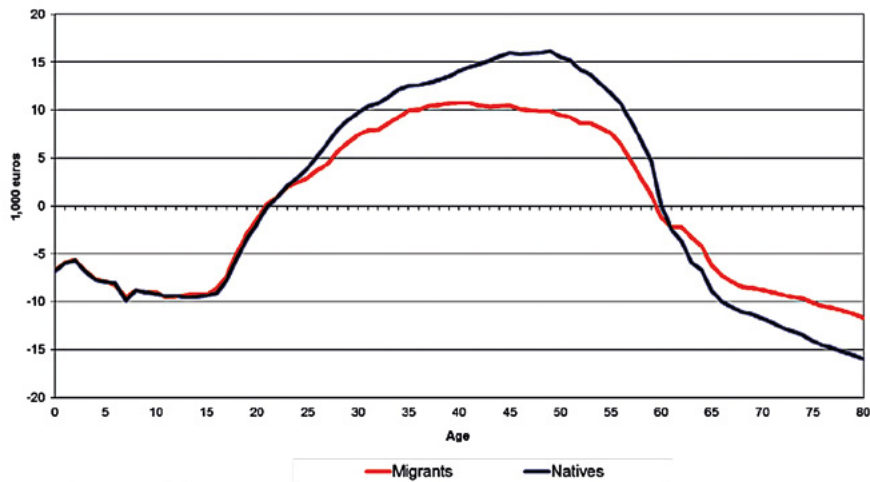
Taulukko 3. Yhteenlasketut nettoverot ikäryhmittäin Saksassa vuonna 1996.

Lähde: Hinte ja Zimmermann, 2014, taulukko 10.

Ikä	Saksalaiset		Maahanmuuttajat	
	Prosenttia populaatiosta	Nettoverot per capita	Prosenttia populaatiosta	Nettoverot per capita
<20	21,3	-8 000	28,2	-7 700
20-60	60,4	10 500	67,1	6 900
60-80	18,4	-10 300	4,7	-6 200
Yhteensä	100	2 700	100	2 100

Kuvio 8. Maksetut nettoverot ikäryhmittäin Saksassa vuonna 1996.

Lähde: Hinte ja Zimmermann, 2014, kuva 3.

portoitu sekä kantaväestön että maahanmuuttajien laskennallinen kontribuutio julkiseen talouteen ikäryhmien jäljellä olevalta elinkaarelta, jolloin luvut muuttuvat radikaalisti edellä esitettyihin yhden vuoden poikkileikkauslukuihin verrattuna.

Tutkijoiden tulosten mukaan kantaväestön ja maahanmuuttajien sukupolvitilit ovat jokseenkin lähellä toisiaan aina noin 45 ikävuoteen asti. Huomionarvoinen seikka on se, että vastasyntyneiden sukupolvitili on negatiivinen, mikä indikoi sitä, että vastasyntyneen tuottama tulo julkiselle taloudelle elinkaaren aikana ei riitä kattamaan julkisia menoja eli finanssipolitiikka ei ole kestäväällä tolalla. Taloutta on ennen pitkää sopeutettava joko veronkiristysten tai menonleikkausten kautta.

Noin 45 ikävuoden jälkeen kantaväestön ja maahanmuuttajien sukupolvitilit alkavat erkaantua toisistaan siten, että kantaväestön sukupolvitili on selvästi maahanmuuttajia enemmän negatiivinen. Tämä on

ongelmallista julkisen talouden näkökulmasta, nimittäin Saksan väestö on vanhenemaan päin. Johtuen kantaväestön merkittävästi suuremmasta vanhusväestön osuudesta, Saksassa kantaväestön sukupolvitili on keskimäärin noin 14 000 euroa miinuksella. Toisaalta maahanmuuttajien suuri työikäisten osuus ja pienehkö, vuonna 1996 vain noin viiden prosentin vanhusväestön osuus, kääntävät maahanmuuttajien yhteenlasketut sukupolvitilit 35 500 euroa positiivisen puolelle.

Hinten ja Zimmermannin tulosten mukaan elinkaarituloilla laskettuna maahanmuuttajat parantavat merkittävästi julkisen talouden tasapainoa, kun taas kantaväestö on nettomääräisesti saajapuolella. Olennaisin tekijä on demografia – maahanmuuttajien ikärakenne on julkisen talouden näkökulmasta kantaväestöä suotuisampi. Noin kaksi kolmasosaa maahanmuuttajista on nettomaksajia, kun kantaväestön kohdalla nettomaksajia on vain noin puolet väestöstä.

Tutkijoiden laskelmat osoittavat, kuinka tärkeää laskelmissa on ottaa huomioon ikäryhmien koko elinkaari sekä väestörakenteen kehitys. Laskelmien yhtenä rajoituksena on, että julkisen talouden nettoveroprofiilit ovat vuodelta 1996. On mahdollista, oikeastaan jopa todennäköistä, että nettoveroprofiili on Saksassa muuttunut sen jälkeen suotuisammaksi muun muassa voimakkaasti nousseen työllisyysasteen myötä. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu se, ettei nimenomaan maahanmuuttoa koskevia sukupolvitilinpitolaskelmia Saksasta ole tehty viime aikoina.

Myös muille maille on tehty vastaavia laskelmia. Yhdysvalloissa Auerbach ja Oreopoulos (2000) laskivat, että maahanmuutto on jokseenkin kustannusneutraalia julkisen talouden suhteen. Espanjassa maahanmuutolla on todettu olevan merkittäviä positiivisia julkistaloudellisia vaikutuksia (Collado, Iturbe-Ormaetxe & Valera, 2004), ei vähiten siksi, että Espanjassa syntyvyys

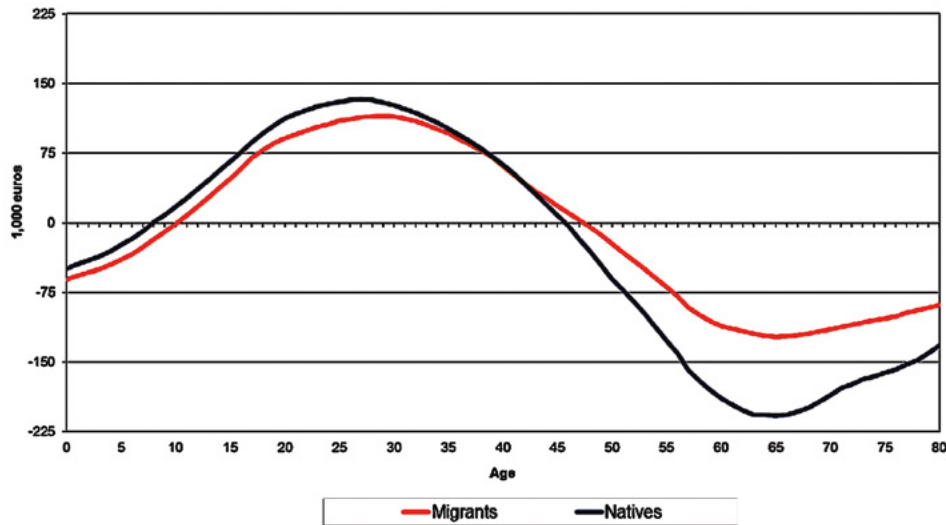
Taulukko 4. Yhteenlasketut nettoverot ikäryhmittäin koko elinkaarella Saksassa vuonna 1996.

Lähde: Hinte ja Zimmermann, 2014, taulukko 11.

Ikä	Saksalaiset		Maahanmuuttajat	
	Prosenttia populaatiosta	Nettoverot per capita	Prosenttia populaatiosta	Nettoverot per capita
<20	21,3	16 700	28,2	1 600
20–60	60,4	27 500	67,1	60 300
60–80	18,4	-185 800	4,7	-115 300
Yhteensä	100	-14 000	100	35 500

Kuvio 9. Sukupolvi-tilit ikäryhmittäin Saksassa.

Lähde: Hinte & Zimmermann, 2014, kuvio 4.

on alentunut, mikä puolestaan on aiheuttanut paineita julkiselle taloudelle laajemmin. Maahanmuutto on yksi mekanismi, joka voi paikata syntyvyyden alenemisesta johtuvia pulmia. Hollannissa taas Roodenburg, Euwals ja ter Rele (2003) laskivat, että länsimaiden ulkopuolelta tulevien maahanmuuttajien työttömyys on korkea, tulonsiirrot ovat merkittäviä ja heidän kontribuutionsa julkiseen talouteen on negatiivinen. Hinte ja Zimmermann (2014) toteavat Hollannin tuloksia mukaillen, että Tanskassa vuoden 2000 aineistolla länsimaisten maahanmuuttajien sukupolvi-tili on positiivinen, kun taas länsimaiden ulkopuolelta tulevien maahanmuuttajien tapauksessa tili on vahvasti negatiivinen. Suomen tuloksia käydään läpi luvussa 5.

Maahanmuuton muita vaikutuksia

Edellä käsiteltyjen suorien taloudellisten vaikutusten lisäksi maahanmuutolla on paljon erilaisia vaikutuksia erilaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Seuraavassa käydään esimerkinomaisesti läpi muutamia kiinnostavia vaikutuskanavia.

Kansainvälinen kauppa on yksi ihmiskunnan vaurastumisen tekijöistä. Genç (2014) käy läpi yhteensä 48 tutkimusta vuosien 1994 ja 2010 välillä ja toteaa, että maahanmuutolla on kausaalinen ja positiivinen yhteys kansainväliseen kauppaan. Vaikutuksen suuruus riippuu mm. maahanmuuttajan lähtömaasta, kansainvälisen kaupan hyödykekorista sekä maahanmuuttajien lukumäärästä ja koulutustasosta. Tulosten

mukaan keskimäärin 10 prosentin kasvu maahanmuuttajien määrässä lisää kaupankäyntiä noin yhdellä prosentilla. Tutkija kiinnittää erityistä huomiota korkeasti koulutettuihin maahanmuuttajiin, joilla on suurempi myönteinen vaikutus kansainväliseen kauppaan, jolloin yksittäiselle maalle voi olla hyödyllistä yrittää houkutellessa korkean osaamistason maahanmuuttajia jo pelkästään kansainvälisen kaupan lisääntymisen näkökulmasta.

Maahanmuuton kontekstissa suurimman huomion vievät suorat taloudelliset vaikutukset, kuten vaikutukset työmarkkinoihin. Vähemmän huomiota on kiinnitetty maahanmuuton muihin hintavaikutuksiin. Furtado (2015) käy läpi vaikutusta *lasten päivähoidon kustannuksiin*, jotka puolestaan voivat vaikuttaa sukupuolten väliseen palkkatasa-arvoon sekä syntyvyyteen. Tutkimustieto aiheesta viittaa siihen, että maahanmuutto alentaa kotitalouspalveluiden hintoja ja sitä kautta erityisesti korkeasti koulutetut naiset reagoivat tarjoamalla enemmän työtä työmarkkinoille tai vaihtoehtoisesti kasvattamalla lapsilukua. Furtadon (2016) mukaan yhden prosenttiyksikön kasvu matalasti koulutettujen maahanmuuttajien määrässä lisää korkeasti koulutettujen naisten todennäköisyyttä 1) työskennellä yli 50 tuntia viikossa 0.78 prosenttiyksiköllä ja 2) saada enemmän kuin yksi lapsi 0.29 prosenttiyksiköllä. Furtadon artikkeliin liittyy toki sellainen huomio, että se on tehty Yhdysvaltojen aineistolla, ja on epäselvää, missä määrin tulokset yleistyvät erilaisen päivähoitojärjestelmän maahan, kuten Suomeen.

Maahanmuuton kontekstissa puhutaan usein myös rikollisuudesta. Onhan niin, että monissa maissa maahanmuuttajat tekevät suhteellisesti enemmän rikoksia (Lehti, Aaltonen, Hinkkanen & Niemi, 2014.). Sellaisia empiirisiä artikkeleita on vähän, joissa kausaalinen vaikutus on pystytty eristämään puhtaasta korrelaatiosta.

Bell (2019) käy läpi syitä, miksi tässä asiayhteydessä korrelaatio ei välttämättä johda kausaaliyhteyteen, sekä keskusteleee niistä vähistä artikkeleista, joissa kausaaliyhteys pystytään uskottavasti muodostamaan.

Bell, Fasani ja Machin (2013) tutkivat Englannin ja Walesin tapauksia, jonne 2000-luvulla saapui kaksi suurta maahanmuuttoaaltoa: turvapaikanhakijoita mm. Irakista, Afganistanista, Somaliasta ja entisen Jugoslavian alueelta sekä EU:n laajentumisen myötä maahanmuuttajia entisen Neuvostoliiton alueelta. Tutkimuksen mukaan turvapaikanhakijoiden lisääntymisen seurauksena omaisuusrikollisuus lisääntyy hieman: yhden prosenttiyksikön kasvu turvapaikanhakijoiden määrässä johti noin 1.1 prosentin kasvuun omaisuusrikollisuudessa. Sen sijaan Itä-Euroopasta tulevien maahanmuuttajien tapauksessa käy päinvastoin: yhden prosenttiyksikön lisäys Itä-Euroopasta tulevien maahanmuuttajien määrässä johti rikollisuuden 0.39 prosentin vähentymiseen. Väkivaltarikollisuus ei lisääntynyt kummassakaan tapauksessa.

Bianchi, Buonanno ja Pinotti (2012) tutkivat Italian maahanmuuttoa vuosina 1990–2003. He näyttivät, että maahanmuuttajien kokonaismäärä on 0.1 prosentin kertoimella yhteydessä rikollisuuteen. Kuten aiemmin kuitenkin jo todettiin, kausaalisuus ei ole yhtä kuin korrelaatio. Kun tutkijat soveltavat instrumenttimuuttujamenetelmiä samaan tapaan kuin Bell ym. (2013), kausaalista ja tilastollisesti merkitsevää vaikutusta rikollisuuteen ei löydy.

Kolmas kausaaliyhteyden löytävä tutkimus aihepiiristä on Spenkuch (2014), joka keskittyy Yhdysvaltoihin vuosina 1980, 1990 ja 2000. Tälläkään kertaa tutkijat eivät löytäneet vaikutusta väkivaltarikollisuuteen, mutta kausaalinen yhteys omaisuusrikollisuuteen löytyi: 10 prosentin kasvu maahanmuuttajien osuudessa johti omaisuusrikollisuuden noin 1.2 prosentin kasvuun.

Lisäksi Spenkuch jakaa aineiston meksikolaisiin ja muihin maahanmuuttajiin. Meksikolaisilla on muita maahanmuuttajaryhmiä heikompi työmarkkina-asema, mikä ennustaa myös korkeampaa rikollisuutta. Tulosten mukaan meksikolaisilla estimoitu kerroin onkin tilastollisesti merkitsevästi positiivinen, kun taas muilla maahanmuuttajilla se on negatiivinen (ja tilastollisesti merkitsemätön).

Muun muassa Bell (2019) ottaa edellä esitetyn yhtenä palasena evidenssiä maahanmuuton, rikollisuuden ja työllisyyden välisestä yhteydestä. Niin kantaväestön kun maahanmuuttajienkin tapauksessa sosiaalinen vähäosaisuus aiheuttaa rikollisuutta. Mikäli ihminen ei pääse osalliseksi työmarkkinoille, on hänellä korkeampi riski ajautua tekemään rikos. Johtopäätös siis on, että pitämällä huolta niin kansaväestön kuin maahanmuuttajien työllisyydestä, pystytään tehokkaasti kitkemään rikollisuutta. Maahanmuutosta itsessään ei juuri seuraa enempää rikollisuutta, mutta vähäosaisuudesta seuraa.

Maahanmuuton kansantaloudelliset vaikutukset Suomessa

Tämän artikkelin edellisissä luvuissa on maahanmuuttoa käsitelty suurimmaksi osaksi yhtenä laajana kokonaisuutena. Tämä on seurausta kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden luonteesta, jossa erottelua työperäisen ja muunlaisen maahanmuuton välillä ei useinkaan tehdä. Suomessa maahanmuuton kansantaloudellisia vaikutuksia on tutkittu jonkin verran, mutta puhtaasti työperäisen maahanmuuton vaikutuksista ei tiedetä paljoakaan. Tarkastellaan seuraavassa maahanmuuton vaikutuksia julkiseen talouteen ja yritetään haarukoida työperäisen maahanmuuton vaikutusta Suomessa.

VATT-työryhmä (2014, luku 5) käy läpi maahan-

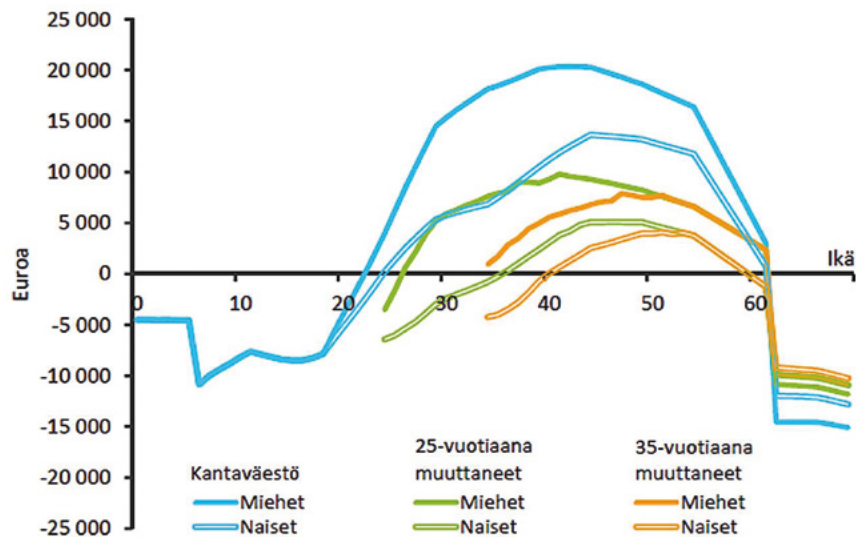
muuton taloudellisia vaikutuskanavia julkiseen talouteen. Nämä vaikutukset riippuvat neljästä tekijästä: i) maahanmuuttajien ja heidän lastensa menestyksestä työmarkkinoilla, ii) maahantulo- ja maastamuuttoiästä, iii) kollektiivisten julkisten palveluiden rahoituksesta, sekä iv) vaikutuksista työ- ja hyödykemarkkinoiden kautta. VATT-työryhmän tutkimuksessa käydään läpi suoria vaikutuksia eli kohtia i ja ii kaikkien maahanmuuttajien näkökulmasta.

Samalla menetelmällisellä periaatteella, kuin Hinte ja Zimmermann (2014), VATT-työryhmä luo ikäryhmäkohtaiset nettoveroprofiilit, jotka on havainnollistettu kuvioon 10. Näyttää siltä, että alle 20-vuotiaat ovat selvästi saajapuolella julkisessa taloudessa, kun taas laskelemassa hieman yli 20-vuotiaasta aina 63 ikävuoteen kantaväestön ihmiset ovat tyypillisesti työelämässä ja siten nettomaksajia. Maahanmuuttajat sen sijaan tulevat maahan tyypillisesti 25–40-vuotiaina ja vaikutus julkiseen talouteen poikkeaa selvästi kantaväestöstä.

Lopullisia tuloksia ei kuitenkaan pysty päättämään kuvion 10 mukaisten ikäprofiilien avulla, vaan vaikutukset tulee ottaa huomioon koko elinkaarella. VATT-työryhmä tarkasteleekin kolmea skenaariota, joissa varioidaan maahanmuuttajien ja heidän lastensa tuloja ja nettotulonsiirtoja *koko elinkaarella*. *Ensimmäisessä skenaariossa* maahanmuuttajat ja heidän lapsensa menestyvät yhtä hyvin kuin kantaväestön edustajat. Tätä oletusta on käyttänyt mm. Valtiovarainministeriö kestävyysvajeen herkkyytarkasteluissaan (VM, 2019). *Toisessa skenaariossa* maahanmuuttaja pärjää yhtä hyvin kuin vuosina 1983–2002 saapuneet maahanmuuttajat keskimäärin, mutta heidän lapsensa ovat identtisiä kantaväestön lasten kanssa. Kolmannessa skenaariossa maahanmuuttajat ja heidän lapsensa pärjäävät samalla tavalla kuin maahanmuuttajat keskimäärin vuosina 1983–2002.

Kuvio 10. Kantaväestön ja maahanmuuttajien vuotuinen nettovaikutus julkiseen talouteen, euroa.

Lähde: VATT-työryhmä, 2014, kuvio 14.

Kuviosta 11 nähdään, että maahanmuuton vaikutus julkiseen talouteen riippuu eritoten työmarkkinamenestyksestä ja maahantuloiästä. On syytä ensiksi huomata, että esimerkiksi vastasyntynyt kantaväestön edustaja¹² kasvattaa julkisen talouden alijäämää heijastellen suomalaisen kansantalouden pulmia ja julkisen talouden kestävyysvajetta. Ensimmäisessä skenaariossa noin 30-vuotiaana maahan muuttaneen henkilön vaikutus julkiseen talouteen on huomatta-

van positiivinen ollen liki 200 000 euron verran. Yli 50-vuotiaiden tapauksessa taas vaikutus julkiseen talouteen on alijäämiä lisäävä.

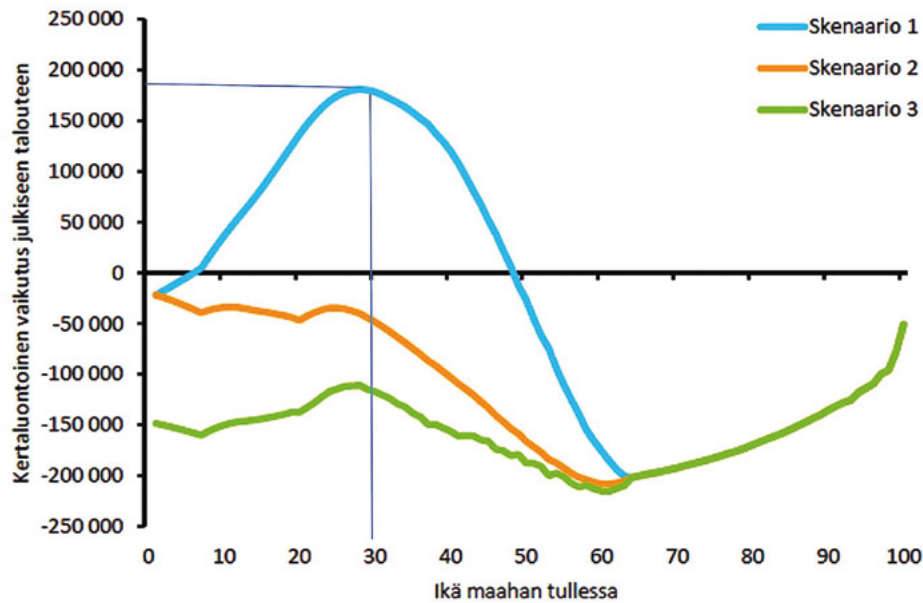
Mitä pessimistisempää työmarkkinamenestystä maahanmuuttajille ja heidän lapsilleen oletetaan, sitä huonommalta näyttää vaikutus julkiseen talouteen (skenaariot 2 ja 3). VATT-työryhmän mukaan, mikäli maahanmuuttajien (ja heidän lastensa) työmarkkinamenestys heijastelee vuosien 1983–2002 keskimää-

12 Ks. kuviossa 11 ensimmäinen skenaario ja ikä maahan tullessa on nolla.

Kuvio 11. Maahanmuuttajien ja kantaväestön vaikutus julkiseen talouteen.

Lähde: VATT-työryhmä, 2014, kuvio 15.

räistä menestystä, on minkä tahansa ikäisenä maahan tulleen henkilön keskimääräinen vaikutus julkiseen talouteen negatiivinen.

VATT-työryhmän laskelmat demonstroivat, paljonko maahantuloiällä ja integraatiolla on potentiaalia maahanmuuton julkistaloudellisten vaikutusten kannalta. Ne eivät huomioi tärkeitä yleisen tasapainon vaikutuksia (esim. kulutuksen lisääntyminen) tai esimerkiksi sosiaaliturvassa tapahtuneita tärkeitä muutoksia (esim. eläkeiän sitominen elinajanodotteeseen). On myös mahdollista, että työperäisen maahanmuuton ta-

pauksessa vaikutukset olisivat lähempänä ensimmäistä skenaariota kuin toista skenaariota.

Myös Salminen (2015, 2019) käy yksityiskohtaisesti läpi maahanmuuton kustannuksia. Salmisen vuonna 2015 ilmestynyt artikkeli käsittelee julkisen talouden nettovaikutuksia, mutta maahanmuuton kannalta kärjistetyt olennaiset lapsuus ja nuoruus sekä vanhuus jäävät tutkimuksen ulkopuolelle ja yleisemmät johtopäätökset saattavat siten olla harhaanjohtavia. Vuoden 2019 raportissa Salminen tarkastelee maahanmuuton elinkaari-vaikutuksia,

mutta keskittyy kahteen syntymäpaikan perusteella valittuun maahanmuuttajaryhmään. Salmisen ajatus maahanmuuttajaryhmien voimakkaista eroista on huomionarvoinen. Toisaalta yleisempiä johtopäätöksiä maahanmuutosta on vaikea tehdä tarkastelemalla yksittäisistä maista pääasiassa humanitäärisin syin tulevia maahanmuuttajia.

Kinnunen, Mäki-Fränti ja Viertola (2013) tarkastelevat maahanmuuton elinkaarivaikutuksia Suomessa. Laskelmassa oletetaan, että vuotuinen nettomaahanmuutto kasvaisi 17 000 hengestä 25 000 henkeen vuosina 2021–2060 ja että maahanmuuttajien ikäjakauma pysyisi ennallaan. Painelaskelman mukaan edellä mainittu 8 000 henkilön nettomaahanmuuton kasvu johtaisi 0,6 prosenttiyksikköä pienempään kestävyysvajeeseen eli se mahdollistaisi verotuksen pysyvää keventämistä tai menojen pysyvää lisäämistä 1,4 miljardilla eurolla vuoden 2018 bruttokansantuotteeseen suhteutettuna.

Kinnusen ym. kanssa saman kaltaiseen vaikutukseen päätyy myös Valtiovarainministeriö (VM, 2020) laskiessaan, että nettomaahanmuuton 7 500 henkilön kasvu pienentäisi kestävyysvajetta 0,84 prosenttiyksiköllä. Edelleen taustaoletus on optimistinen eli että maahanmuuttajien työmarkkinamenestys olisi samantilaista kuin kantaväestöllä. Oletus on siis optimistinen, kun tarkastellaan maahanmuuttoa laajasti (ks. luku 2), mutta on mahdollista argumentoida, että oletus on kohtalaisen uskottava työperäisen maahanmuuton tapauksessa. Onhan kuitenkin niin, että työn perusteella maahan muuttaneiden henkilöiden työllisyysaste on Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen mukaan kantaväestöä korkeampi (ks. kuvio 3). Lisäksi lapsuuteen ja nuoruuteen kohdistuvat merkittävät julkisen talouden kustannukset jäävät syntymättä täysikäisenä maahan tulleiden kohdalla.

Kuinka suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa voisi parantaa?

Lähes kaikki maahanmuutto on tai ainakin pitäisi olla lopulta työperäistä maahanmuuttoa – sekä Suomessa että muualla syntyneiden työkäisten ja työkykyisten tulisi pyrkiä työmarkkinoille mahdollisuuksiensa mukaisesti. Tässä luvussa pohditaan toimia, joilla maahanmuuttajien työllisyyttä voitaisiin parantaa. Yksi työkalu ei sovellu kaikkiin ongelmiin ja siksi erilaiset toimenpiteet ovat tehokkaita erilaisille maahanmuuttajaryhmille. *Kysymys siis kuuluu, kuinka Suomi voisi tehokkaammin houkutella ulkomaalaisia ihmisiä Suomeen tekemään töitä tai kannustaa jo nyt Suomessa asuvia paremmin työmarkkinoille?*

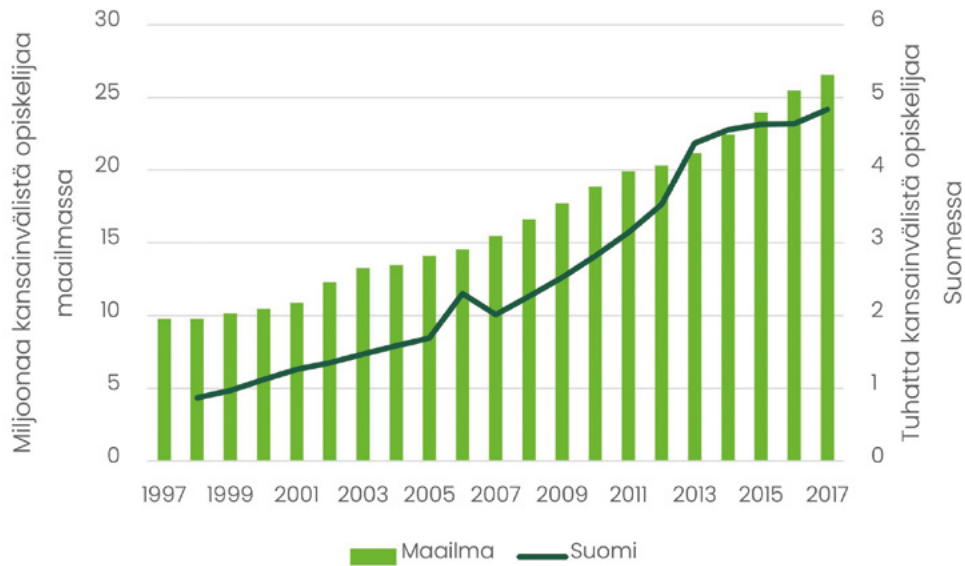
Opiskelijoista työvoimaa

Gloaali korkeakoulutuksen kysyntä on kasvanut voimakkaasti 1960-luvulta lähtien (Chevalier, 2014). Kuvioon 12 on piirretty kansainvälisten opiskelijoiden määrä maailmassa ja Suomessa vuosina 1997–2017. Kansainvälisiä opiskelijoita oli maailmassa vuonna 1997 noin kaksi miljoonaa, kun vuonna 2017 heitä oli yli viisi miljoonaa. Suomessa opiskelevien ulkomaalaisten opiskelijoiden lukumäärä on kuusinkertaistunut vuoden 1998 reilusta neljästä tuhannesta vuoden 2017 reiluun 24 tuhanteen opiskelijaan. Ihmisten kansainvälinen liikkuvuus on lisääntynyt ja niin on myös kansainvälisten opiskelijoiden lukumäärä. Suomeen tästä suuresta määrästä päätyy vain hyvin pieni, vaikkakin viime aikoina kasvanut osa.

Suomessa valmistuneista kansainvälisistä korkeakouluopiskelijoista noin neljännes muuttaa pois maasta vuoden jälkeen valmistumisesta (CIMO, 2014) ja viiden vuoden jälkeen noin 35 prosenttia on muuttanut pois Suomesta (CIMO, 2016).

Kuvio 12. Kansainvälisten opiskelijoiden määrä maailmassa ja Suomessa korkeakoulussa opiskelevien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä.

Lähde: UNESCO.

Opiskeluperustainen maahanmuutto on julkisen talouden näkökulmasta erityisen tehokasta politiikkaa ainakin kolmesta syystä. *Ensinnäkin* aikuisopiskelijana eli täysikäisenä maahan tuleva henkilö ei tuota julkiselle taloudelle lainkaan kustannuksia lapsuuden ja nuoruuden osalta, jolloin julkiset menot ja tulonsiirrot ovat korkealla tasolla (ks. esim. Kotamäki & Vaitinen, 2019). *Toiseksi* opiskelemaan tulevat ja korkeakoulusta valmistuvat maahanmuuttajat ovat määrätelmällisesti korkeasti koulutettuja eli keskimäärin vähäisemmän työttömyysriskin ja korkeamman palkkatason henkilöitä. *Kolmanneksi* opiskelijaksi maahan tulleiden työllisyys on tilastoaineistojen perusteella keskimäärin hyvällä tasolla (ks. kuvio 3).

Seuraava kysymys on, kuinka opiskeluperustaista maahanmuuttoa tulisi lisätä? Chevalier (2014) kysyy juuri tämän kysymyksen artikkelissaan ja seuraavassa esitetään kyseisessä artikkelissa esiin tuotuja politiikkaneuvoja ja huomioita, jotka pätevät myös Suomen yhteiskuntaan.

1. Matalilla lukukausimaksutasoilla opiskelijoiden muuttopäätökset kytkeytyvät vahvemmin opintojen laatuun kuin hintaan.
2. Englanninkieliset ohjelmat houkuttelevat kansainvälisiä opiskelijoita.
3. Ammatillisten pätevyysvaatimusten yhdenmukaistaminen maiden välillä voi edesauttaa opiskelijoiden liikkuvuutta.

Nettomaahanmuuton
7 500 henkilön
kasvu pienentäisi
kestävyysvajetta
0.84 prosentti-
yksiköllä.

4. Kohdemaan työmarkkinoille pääsemisen vaikeuttaminen pienentää maahanmuuttovirtoja.
5. Rajoitukset ihmisten liikkuvuudelle sekä pois kotimaasta että kotimaahan vähentävät kannustimia opiskella.
6. Toimiva ja kilpailullinen työmarkkina sekä enemmän kykyihin kuin virkaikään perustuva palkanmääräytyminen kasvattaa ulkomaille lähteneiden opiskelijoiden palaamisen todennäköisyyttä.

On myös mahdollista visioida tarkemmin Suomi-spe-sifejä uudistuksia. Tällä hetkellä opiskeluperustainen oleskeluluvan saanti saattaa kestää niin kauan, että yksittäinen korkeakoulu voi jopa joutua palauttamaan lukukausimaksuja.¹³ Maahanmuuton lupaprosessia voisi keventää siirtymällä toimeentulon edellytysten tarkastuksessa ETA-maiden ulkopuolelta tulevien kohdalla samaan malliin kuin EU- ja ETA-maiden kansalaisilta. Nykyisin esimerkiksi kahden vuoden opiskelua varten maahan tulevalla on oltava tilillään 13 440 euroa (Maahanmuuttovirasto, 2020), mikä luo tarpeettoman kynnyksen maahanmuutolle. Toiseksi voisi olla järkevää luoda uusi viisumi, jolla opiskelijat saataisiin opintojen alkaessa maahan, vaikka oleskelulupaprosessi olisi vielä kesken. Kolmanneksi tulisi pohtia mahdollisuutta, jossa korkeakouluille annettaisiin oikeus laittaa opiskelijoiden oleskelulupahakemus vireille sen jälkeen, kun opiskelupaikka on vastaanotettu.

Kaikki edellä mainitut kolme uudistusta helpottaisivat opiskelijan maahanmuuttoprosessia ja muuttaisivat järjestelmää asiakaslähtöiseen suuntaan vähentäen tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

Maahanmuuttajien valinta, nopeutettu hakuprosessi ja naturalisaatio

Eräät maat, kuten Australia ja Kanada, ovat ottaneet käyttöön pistejärjestelmiä, jotka pisteyttävät maahan haluavia henkilöitä tiettyjen kriteerien mukaisesti. Esimerkiksi Kanadan järjestelmä pisteyttää maahan haluavan perhettä iän, kielen, työkokemuksen, koulutuksen tai työpaikan olemassaolon suhteen. Tietyn pistemäärän ylittävät maahanmuuttajat läpäisevät maahanmuuttoprosessin.¹⁴

Todennäköisesti Suomen ei kannata siirtyä *vastavaan* pistejärjestelmään, koska Suomi ei kohdemaana houkuttele samanlaisia maahanmuuttovirtoja kuin esimerkiksi Kanada, joka OECD:n tilastoaineiston mukaan otti vuonna 2017 liki 300 000 maahanmuuttajaa.

Suomessa potentiaalisen maahanmuuttajan oleskeluluvan hakuprosessi kestää tavattoman kauan. Marraskuussa 2019 Maahanmuuttoviraston mukaan odotettu käsittelyaika ensimmäiselle työntekijän oleskeluluvulle on noin neljä kuukautta, mutta pahimmassa tapauksessa koko prosessi saattaa kestää jopa vuoden. Käsittelyaika tulisi pystyä lyhentämään. Pääministeri Sanna Marinin hallitus on hallitusohjelmassaan asettanut tavoitteekseen työlupaprosessille keskimäärin kuukauden odotusajan. Se saattaa olla hyvä välitavoite, mutta kuukausi on sekä yrityksen että toisaalta työntekijän näkökulmasta edelleen liian pitkä aika. Lisäksi se tarkoittaa, että osalle hakijoista hakuprosessi kestäisi kuukautta pidemmän ajan. Kuukauden enimmäiskesto ja keskimäärin alle kahden viikon odotusaika on se kunnianhimon taso, jota pitäisi tavoitella pitkällä aikavälillä. Yli kuukauden auki olleet hakemukset tulisi katsoa automaattisesti hyväksytyiksi.

13 Ks. aihetodiste esim. <https://www.hs.fi/talous/art-2000006306736.html>

14 Kuvaus Kanadan pistejärjestelmästä löytyy mm. Kanadan valtion kotisivuilta osoitteesta <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/express-entry/eligibility/federal-skilled-workers/six-selection-factors-federal-skilled-workers.html>

Nopeutettu ja siten kevennetty maahanmuuttopro-
sessi tietyt kriteerit täyttävälle maahanmuuttajaryh-
mille saattaisi olla järkevää Suomen kaltaiselle maalle.
Esimerkiksi korkeakoulutetuille henkilöille, joilla on
tiedossaan yli vuoden määräaikainen työsuhde, voi-
taisiin myöntää lähes automaattisesti pysyvä tai aina-
kin hyvin pitkä työ- ja oleskelulupa, tai vähintäänkin
keventää prosessia merkittävästi. Vaihtoehtoisesti
karsinta voitaisiin tehdä myös palkan perusteella, jol-
loin esimerkiksi yli 3000 euroa kuukaudessa tienaa-
vat pääsisivät kevyemmän prosessin piiriin. Johtoajatus
on identifoida hakijoista jokseenkin suoraviivaiset ja
selkeät ominaisuudet, jotka ennustavat korkealla to-
dennäköisyydellä hyvää työmarkkinamenestymistä.
Mallin keskeinen periaate on siten kanadalaisen järjes-
telmän mukainen.

Myös työvoimapulaa kokevien alojen kohdalla oli-
si syytä miettiä nykyistä kevyempää prosessia. Työ- ja
elinkeinoministeriön ylläpitämän Ammattibarometrin
perusteella voisi olla mahdollista identifoida ammatti-
nimikkeet, joista Suomessa on pulaa ja myöntää näihin
työtehtäviin pitkiä työ- ja oleskelulupia kevennetyllä
prosessilla. Kyse olisi ikään kuin käänteisestä saata-
vuusharkinnasta, jossa harkinnanvaraisesti pyrittäi-
siin edistämään maahanmuuttoa estämisen tai hidas-
tamisen sijaan.

Myös viranomaisten toiminnalle olisi syytä luoda
kannustin toimia tehokkaasti vaatimalla konkreettisia
tuloksia. Kevyemmän hakuprosessin mukainen lupa oli-
si myönnettävä esimerkiksi viikon kuluessa tai muuten
hakemus katsottaisiin automaattisesti hyväksytyksi.

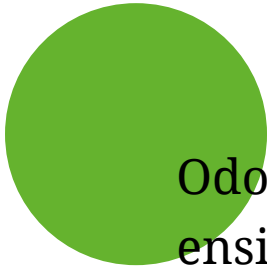
Edellä mainituilla tai niiden suuntaisilla toimenpi-
teillä voitaisiin toisaalta mahdollistaa työvoimapulasta
kärsivien yritysten rekrytointeja ulkomailta ja toisaal-
ta houkutelua Suomeen eri alojen osaajia entistä matala-
ammalla kynnyksellä.

Maahanmuuttajien tehokkaan valinnan ja oleskelu-
luvan järkevöittämisen lisäksi myös maahanmuuttajien
naturalisaatio on todettu toimivaksi etenemistavaksi
(Chevalier, 2014). Naturalisaatio viittaa suhteellisen
helppoon kansalaisuuden tai pysyvien oleskelulupien
myöntämiseen, joka puolestaan rohkaisee maahan-
muuttajaa investoimaan maasidonnaiseen osaamiseen.
Ilman pitkäaikaista oleskelulupaa tai muuten merkit-
tävän epävarmuuden vallitessa maahanmuuttajalla on
korkea kynnyks opetella kieltä tai kulttuuria, joista ei juu-
rikaan ole hyötyä Suomen rajojen ulkopuolella. Toisaal-
ta kansalaisuuden myöntäminen antaa työnantajalle
signaalin onnistuneesta integraatiosta, kasvattaa työ-
listämisen riskiä ja siten parantaa työmarkkinatulemia.

Instituutiot kuntoon myös matalan osaamistason maahanmuuttajille

Keskimääräistä heikommassa työmarkkina-asemassa
olevien henkilöiden kohdalla työmarkkinainstituutioi-
den toimivuus nousee tärkeään rooliin. Tyypillisesti
esimerkiksi humanitaarisiin perustein tulleet maahan-
muuttajat, matalasti koulutetut henkilöt ja osatyökykyi-
set on luettu tähän väestöryhmään. Tilastokeskuksen
Työssäkäyntitilaston mukaan perusasteen jälkeistä tut-
kintoa vailla olevien henkilöiden työllisyysaste vuonna
2018 jäi 45 prosenttiin ja muiden kuin Suomen kansa-
laisten kohdalla 49 prosenttiin, kun koko maan työllis-
yysaste oli 72 prosenttia.

Eryteisesti siis matalasti koulutettujen maahan-
muuttajien tapauksessa työmarkkinoiden joustavuus
on tärkeää. Työmarkkinoiden joustavuudella viitataan
tässä yhteydessä erityisesti yritysten mahdollisuuksiin
sopeutua ulkoisiin shokkeihin sekä työllistämiskynnyk-
sen sopivan matalaan tasoon. Lisäksi aktiivisen työvoi-
mapolitiikan toimenpiteet saattavat olla perusteltuja
erityisesti silloin, kun henkilön tuottavuus työmarkki-

Odotettu käsittelyaika ensimmäiselle työntekijän oleskeluluvalle on noin neljä kuukautta, pahimmassa tapauksessa prosessi saattaa kestää jopa vuoden.

Kuukauden enimmäiskesto ja keskimäärin alle kahden viikon odotusaika on se kunnianhimon taso, jota pitäisi tavoitella pitkällä aikavälillä.

noilla on joko matala tai siihen liittyy epävarmuutta suhteessa työvoimakustannukseen.

Irtisanomissuoja on tekijä, joka vaikuttaa työmarkkinoiden virtoihin ja irtisanomissuojan lieventäminen alentaa yrityksen riskiä palkata työntekijöitä (ks. esim. Kugler & Saint Paul, 2004). Irtisanomissuojan tasolla on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia, mutta asia on laajemmin ottaen tämän luvun aiheen ulkopuolella. Käydään asiakokonaisuus kuitenkin läpi siltä osin, kun se liittyy maahanmuuttajien työmarkkinatilanteeseen. Havainnollistava ja uskottavalla tutkimusasetelmalla tutkittu esimerkki löytyy Ruotsin järjestelmästä.

Ruotsissa on voimassa ns. *last-in-first-out* eli LIFO-järjestelmä, jossa työsuhteen kesto antaa suojaa. Irtisanomistilanteissa yrityksen tulee aloittaa irtisanomiset virkailtään nuorimmista työntekijöistä. Vuonna 2001 Ruotsissa tehtiin uudistus, jossa alle 11 työntekijän yritykset saattavat poiketa LIFO-säännöstä kahden työntekijän osalta. Uudistus loi luonnollisen tutkimusasetelman, jossa esimerkiksi alle 11 työntekijän yrityksiä voi verrata oletettavasti jokseenkin samanlaisiin, mutta vain hieman suurempiin yrityksiin. Esimerkiksi Bjuggrenin (2018) mukaan uudistus lisäsi työmarkkinoiden joustavuuden kautta yritysten tuottavuutta. Toisaalta von Below ja Thoursie (2010) tulivat johtopäätökseen, että kokonaisuudessaan uudistus lisäsi työmarkkinavirtoja sekä työsuhteisiin että pois niistä, jolloin nettovaikutus työllisyyteen oli lopulta pieni.

Von Below ja Thoursie tarkastelivat myös väestöryhmäkohtaisia vaikutuksia nuorien, vanhojen, maahanmuuttajien, miesten ja naisten suhteen. Kaikkien muiden paitsi maahanmuuttajien kohdalla sekä työllistymisen todennäköisyys että irtisanomismäärät kasvoivat, mutta nettovaikutus työllisyyteen oli tutkijoiden mukaan vähäinen. Sen sijaan maahanmuuttajien kohdalla työllistyminen lisääntyi selvästi enemmän kuin

irtisanomiset, eli työmarkkinoita joustavoittavan uudistuksen työllisyysvaikutus näyttäisi olevan positiivinen.

Myös perustulokokeilun loppuraportista (ks. Kangas, Jauhiainen, Simanainen & Ylikännö 2020, s. 42) kävi ilmi, että muiden kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien reaktio taloudellisten kannustimien muutokseen on merkittävästi Suomea tai Ruotsia äidinkielenään puhuvien reaktiota suurempaa. Tämäkin tieto viittaa siihen, että nimenomaan maahanmuuttajat, tässä tapauksessa työttömyyttä kohdanneet maahanmuuttajat, reagoivat voimakkaasti työllisyysmarginaalilla taloudellisten kannustimien muutoksiin.

Joustavampi työmarkkina näyttäisi siis tukevan tässä yhteydessä maahanmuuttajien työllisyyttä. Sama logiikka pätee todennäköisesti suurimpaan osaan rakenteellista työttömyyttä nostavista tekijöistä. Toisaalta on todettava, ettei maahanmuutto todennäköisesti ole keskeisin päätöstekijä, jonka perusteella suomalaisia työmarkkinainstituutioita tulisi muokata. Kokonaisuutta pohdittaessa on kuitenkin pidettävä mielessä vaikutukset maahanmuuttajiin.

Myös palkkatuki on taloustieteellisessä tutkimuskirjallisuudessa havaittu hyödylliseksi työvälineeksi maahanmuuttajiin suunnatussa aktiivisen työvoimapolitiikan kokonaisuudessa. Asplund, Kauhanen, Päällysaho ja Vanhala (2018) toteavat tutkimuskirjallisuuteen viitaten, että palkkatuki edistää maahanmuuttajien työllisyyttä kaikista aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteistä parhaiten. Kirjoittajat käyvät läpi tutkimuksia, jotka on tehty niin Pohjoismaissa kuin Saksassakin. Esimerkiksi Ruotsin 12 palkkatuen (tai työllisyystuen) muodoista monet kohdistuvatkin maahanmuuttajiin (Avorin 2017). Suomessakin tulisi entistä tarkemmin pohtia, kuinka aktiivisella työvoimapolitiikalla voitaisiin avittaa vaille työtä jääneiden maahanmuuttajien tilannetta.

Kokeilemalla kohti parempaa maailmaa

Suomessa tehtyä taloustieteellistä tutkimusta maahanmuuton vaikutuksista on jokseenkin vähän. On toki myös niin, että maahanmuuttajien vähäisen määrän takia empiiriset tulokset esimerkiksi aiemmin esitetyn mallin parametrien estimoinnissa saattaisivat kärsiä epätarkkuuksista. Tiedossa ei ole yhtään Suomea koskevaa tutkimusta, jossa olisi yritetty arvioida maahanmuuttajien ja kantaväestön kysynnän substituutiojoustoa tai työn tarjonnan joustoja. Niinkin olennaisen parametrin kuin työn tarjonnan joustoa on arvioitu jopa kantaväestön kohdalla harvakseltaan. Ei siis ihme, ettei yksittäisen ja pienehkön väestöryhmän kohdalla empiirisesti uskottavia tutkimustuloksia ole kosolti.

Maahanmuuttajat ei myöskään väestöryhmänä ole ollut sellainen, johon monessakaan tutkimushankkeessa olisi kiinnitetty erityistä huomiota. Periaatteessa monet väestötasolla tehdyt tutkimusasetelmat pystyttäisiin toistamaan myös maahanmuuttajien kohdalla, mutta näin ei olla menetelty. Olisi kiinnostavaa saada tietoa kausaaliyhteyksistä esimerkiksi maahanmuuttajaväestön reaktiosta päivähoitomaksuun tai toisaalta työttömyysturvajärjestelmän muutoksiin Suomessa. Maahanmuutto ei Suomen taloustieteellisessä tutkimuskirjallisuudessa ole yksinkertaisesti ollut kärkiaiheita.

Kausaaliyhteyksistä on vähän tietoa ja siksi julkisella sektorilla voisi olla tärkeä tehtävä satunnaistettujen kokeilujen järjestäjänä. Kaikkiin tutkimuskysymyksiin satunnaistettu koeasetelma ei sovellu, mutta moniin kyllä. Olennainen kysymys kuuluu, missä asiayhteyksissä maahanmuuttajia olisi mahdollista jakaa koe- ja kontrolliryhmiin. Vastauksia voisi etsiä esimerkiksi koulutuspolitiikan, sosiaaliturvan ja perhepolitiikan,

verotuksen, työmarkkinasääntelyn tai aktiivisen työvoimapolitiikan kokonaisuuksista.

Yhtenä hyvänä ja jo pitkälti konkretisoituneena esimerkkinä toimii työ- ja elinkeinoministeriön tilaama kotouttamisen SIB-hanke.¹⁵ Kyse on vaikuttavuusinvestoinnista (Social Impact Bond), jossa yksityiset ja institutionaaliset sijoittajat sijoittavat koto-SIB-rahastoon. Rahasto tuottaa, mikäli hankkeen tarkasti määritellyt maahanmuuttajan työllistymiseen liittyvät tavoitteet toteutuvat. Olennaista on hankkeen suunnittelu, joka on tehty tutkimuksellisesti siten, että hankkeessa on muodostettu kohde- ja kontrolliryhmät, jolloin kausaalinen vaikuttavuusarviointi on mahdollista. Myös perustulokokeilu oli tässä mielessä askel oikeaan suuntaan.

Satunnaistetut kenttäkokeet eivät ole oikotie onneen, vaan niihin liittyy monia pulmia. Siltikin satunnaistettujen koeasetelmien huomattavasti nykyistä laajempi käyttö tutkimuksissa parantaisi todennäköisesti päätöksenteon laatua myös maahanmuuttokysymyksissä.

Jotta empiirisesti uskottavaan kokeilukulttuuriin voitaisiin päästä, tulisi sekä julkisen hallinnon että erityisesti poliittisten päättäjien pää kääntää myötämielisemmäksi tutkimuksen suhteen. Yhteiskunnalliseen tutkimukseen tulisi tietysti mielessä suhtautua kuin lääkekehitykseen. Emme salli lääkkeitä markkinoille, jotka eivät ole läpäisseet tiukkoja, usean vaiheen tutkimuksia. Samaa yleistä periaatetta tulisi soveltaa sellaisiin yhteiskuntapolitiikan lohkoihin, joissa se on mahdollista. Näin pystyisimme paremman politiikan kautta säästämään miljoonia ja taas miljoonia euroja yhteiskunnan resursseja samalla tuottaen parempia lopputuloksia kansalaisille.

15 Lisätietoa ks. esim. <https://www.sitra.fi/caset/koto-sib/> (viitattu 20.5.2020).

Johtopäätökset

Maahanmuutto on yhteiskunnallisesti tärkeä kysymys ja sen tärkeys kasvaa ajassa, kun suomalainen yhteiskunta vanhenee. Tämä artikkeli pyrkii laventamaan maahanmuuttoon liittyvää tietopohjaa sekä herättämään ajatuksia asiakokonaisuudesta.

Tilastojen perusteella maahanmuuttajien määrä on selvästi vähäisempi kuin muissa Pohjoismaissa. Myös suomalaisten asennoituminen maahanmuuttoon on muuta Eurooppaa keskimääräistä nuivempaa. Vuoden 2014 tietojen mukaan työperäisten tai opiskelun perusteella maahan tulleiden työllisyysaste on hyvä ja ajassa kasvava. Tämän Tilastokeskuksen tilaston perusteella haasteet liittyvät erityisesti humanitäärisin perustein maahan tulleiden työmarkkinaintegraatioon.

Teoreettisesti ajateltuna yksinkertainen kysynnän ja tarjonnan kehikko ei kuvaa maahanmuuttoa riittävän hyvin, koska se ei huomioi maahanmuuttajien ja kantaväestön tarkempaa työnjakoa. Empiirisen tutkimustiedon perusteella on keskimäärin niin, että matalasti koulutetut maahanmuuttajat eivät juurikaan kilpaile kantaväestön kanssa samoista työpaikoista.

Kansainvälisestä tutkimuskirjallisuudesta onkin mahdollista tehdä tulkinta, että maahanmuutto ei keskimäärin merkittävästi syrjäytä kantaväestön työtä tai alenna palkkatasoa. Sen sijaan maahanmuutto saattaa parantaa tuottavuutta, tukea kansainvälistä kauppaa, lieventää työvoimapulaa ja parantaa julkisen talouden tasapainoa. Viimeiseksi mainittu tulema tosin riippuu useista tekijöistä eikä ole ihan selvää mihin suuntaan maahanmuuton vaikutus kääntyy.

Maahanmuuton julkistaloudelliset vaikutukset riippuvat pitkälti maahanmuuttajien pitkällä aikavälillä realisoituneesta työllisyyskehityksestä. Työ- ja opiskeluperäiset maahanmuuttajat todennäköisesti parantavat julkisen talouden tasapainoa, kun taas nykyisten

työmarkkinainstituutioiden ja aktiivisen työvoimapolitiikan kontekstissa humanitäärisin syin perusteella tulleet keskimäärin heikentävät sitä.

Suurin osa työikäisen väestön maahanmuutosta on työperäistä. Saattaa kuitenkin olla hyödyllistä jakaa poliittinen keskustelu maahanmuutosta kahteen kategoriaan: työperäiseen ja humanitäärisen maahanmuuttoon.

Työperäisen maahanmuuton tapauksessa on kysyttävä, kuinka Suomesta voitaisiin tehdä mahdollisimman houkutteleva yhteiskunta kansainvälisesti liikkuvalla työvoimalla. Hallinnollisen kitkan vähentäminen on ensimmäinen, mutta ei vielä riittävän pitkä askel. Yhteiskunnan on muinkin tavoin oltava niin houkutteleva, että esimerkiksi huippuosaaja valitsee nimenomaan Suomen eikä kilpailijamaata. Kaikkiin tekijöihin ei pysty poliittisin toimin vaikuttamaan, kuten kieleen tai ilmastoon, mutta monia muita houkutuskeijöitä voidaan edistää.

Humanitäärisen maahanmuuton eli turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten tapauksessa kyse on vahvemmin kansainvälisten sitoumusten kautta arvovalinnasta, sillä yhteiskunnan nykyiset instituutiot eivät johda tämän maahanmuuttajaryhmän riittävän korkeaan työllisyysasteeseen ja siten kyse on taloudellisessa mielessä julkista taloutta heikentävästä maahanmuutosta. Näin ei tosin tarvitsisi olla. Maahanmuuttajien integraation tehokkuuteen tulisi satsata ja lähteä analyttisesti purkamaan keskeisiä syitä, joiden vuoksi työllisyysaste jää matalaksi. Systemaattinen ja tutkimuksellisesti korkeatasoinen kokeilukulttuuri olisi oivallinen ensiaskel.

Lähteet

- Anderson, K. H. & Huang, Z. (2019). Can immigrants ever earn as much as native workers? *IZA World of Labor, Institute of Labor Economics (IZA)*, 159. doi: 10.15185/izawol.159.v2
- Asplund, R., Kauhanen, A., Päälyysaho, M. & Vanhala, P. (2018). *Palkkatuen vaikuttavuus – palkkatukijärjestelmän ja sen uudistuksien arviointi*. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 75/2018.
- Auerbach, A. J., Gokhale, J. & Kotlikoff, L. J. (1994). Generational Accounting: A Meaningful Way to Evaluate Fiscal Policy. *Journal of economic perspectives*, 8(1), 73–94.
- Auerbach, A. J. & Oreopoulos, O. (2000). The fiscal impact of US immigration: a generational accounting perspective. Teoksessa J. M. Poterba (toim.), *Tax Policy and the Economy, Vol. 5* (s. 123–156). MIT Press.
- Avorin, D. (2017). *Displacement jobs – On the Swedish employment subsidies*. Timbro Arbetsmarknad rapporter. Haettu osoitteesta <https://timbro.se/arbetsmarknad/displacement-jobs-swedish-employment-subsidies/>
- Bell, B. (2019). Crime and immigration. *IZA World of Labor*, 33. doi: 10.15185/izawol.33.v2
- Bell, B., Fasani, F. & Machin, S. (2013). Crime and immigration: Evidence from large immigrant waves. *Review of Economics and Statistics* 95(4), 1278–1290.
- Bianchi, M., Buonanno, P. & Pinotti, P. (2012). Do immigrants cause crime? *Journal of the European Economic Association* 10(6), 1318–1347.
- Bjuggren, C. M. (2018). Employment protection and labor productivity. *Journal of Public Economics*, 157, 138–157.
- Busk, H., Jauhiainen, S., Kekäläinen, A., Nivalainen, S. & Tähtinen, T. (2016). Maahanmuuttajat työmarkkinoilla. Tutkimus eri vuosina Suomeen muuttaneiden työurista. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 6/2016. Suomen yliopistopaino.
- Card, D. (2009). Immigration and Inequality. *American Economic Review*, 99(2), 1–21.
- Chevalier, A. (2014). How to attract foreign students. *IZA World of Labor* 2014, 36. doi: 10.15185/izawol.36
- CIMO. (2014). Ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistyminen Suomeen. Fakta Express 5A/2014. Haettu osoitteesta http://cimo.innofactor.com/palvelut/julkaisut/selvitykset/faktaa_express_5a_2014
- CIMO. (2016). Suomessa, töissä, muualla? Fakta Express 1A/2016. Haettu osoitteesta <https://www.oph.fi/tilas-tot-ja-julkaisut/julkaisut/faktaa-express-1a2016-suomesa-toissa-muualla>
- Collado, M. D., Iturbe-Ormaetxe, I. & Valera, G. (2004). Quantifying the impact of immigration on the Spanish welfare state. *International Tax and Public Finance*, 11, 335–353.
- Constant, A. (2014). Do migrants take the jobs of native workers? *IZA World of Labor*, 10. doi: 10.15185/izawol.10
- D’Amuri, F., & Peri, G. (2011). Immigration, jobs and employment protection: evidence from Europe. *NBER Working Paper No. 17139*.
- Dustmann, C., Fabbri, F. & Preston, I. (2005). The impact of immigration on the British labour market. *The Economic Journal*, 115(507), F324–F341.
- Dustmann, C., Frattini, T. & Preston, I. (2013). The effect of immigration along the distribution of wages. *Review of Economic Studies* 80(1), 145–173.
- Dustmann, C., Glitz, A. & Vogel, T. (2009). Employment, wages, and the economic cycle: differences between immigrants and natives. *European Economic Review*, 54(1), 1–17.
- European Social Survey. (2014). ESS Round 7 Data. Data file edition 2.2. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS7-201
- Furtado, D. (2016). Fertility responses of high-skilled native women to immigrant inflows. *Demography*, 53(1), 27–53. <https://doi.org/10.1007/s13524-015-0444-8>
- Furtado, D. (2015). Immigrant labor and work-family decisions of native-born women. *IZA World of Labor*, 139. doi: 10.15185/izawol.139
- Genc, M. (2014). The impact of migration on trade. *IZA World of Labor*, 82. doi: 10.15185/izawol.82
- Gould, E. D. & Klor, E. F. (2016). The long-run effect of 9/11: Terrorism, backlash, and the assimilation of Muslim immigrants in the west. *The Economic Journal*, 126(597), 2064–2114. <https://doi.org/10.1111/eoj.12219>
- Grossmann, V. (2016). How immigration affects investment and productivity in host and home countries. *IZA World of Labor*, 292. doi: 10.15185/izawol.292
- Hinte, H. & Zimmermann, K. F. (2014). Does calculation hold? The fiscal balance of migration to Denmark and Germany. *IZA Policy Paper, No. 87*. Institute for the Study of Labor (IZA). Bonn, Saksa.

- Kinnunen, H., Mäki-Fränti, P. & Viertola, H. (2014). *Julkisen talouden kestävyystarkasteluja*. BOF Online 1/2013. Suomen Pankki. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:bof-20140807718>
- Kangas, O., Jauhiainen, S., Simanainen, M. & Ylikännö, M. (toim.) (2020). Suomen perustulokokeilun arviointi. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2020:15.
- Kotamäki, M. & Vaittinen, R. (2019). Suomalaisten sukupolvi-tilien laskeminen – julkinen talous eri sukupolvien näkökulmasta. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 3/2019.
- Kugler, A. D. & Saint-Paul, G. (2004). How do firing costs affect worker flows in a world with adverse selection? *Journal of Labor Economics*, 22(3), 553–584.
- Larja, L. & Sutela, H. (17.12.2015). Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisilla – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. Tilastokeskus. Haettu osoitteesta https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-12-17_001.html
- Lehti, M., Aaltonen, M., Hinkkanen, V. & Niemi, H. (2014). Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä rekisterilähteiden valossa. Teoksessa M. Lehti, V. Salmi, M. Aaltonen, P. Danielsson, V. Hinkkanen, H. Niemi, R. Sirén & K. Suonpää (toim.), *Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä*, (s. 3–107). Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 265. Tammerprint.
- Lucchino, P., Rosazza-Bondibene, C. & Portes, J. (2012). Examining the relationship between immigration and unemployment using National Insurance Number registration data. *NIESR Discussion Paper*, 386.
- Maahanmuuttovirasto. (2020). Toimeentuloedellytykset opiskelijoille. Haettu osoitteesta <https://migri.fi/opiskelu-suomessa/toimeentulo>
- Maliranta, M. & Nurmi, S. (2019). Maahanmuuttajien yritystoiminnan merkitys Suomen työllisyyden ja tuottavuuden yritysdynamiikalle. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 115(2), 289–316. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201906243398>
- Migration Advisory Committee [MAC]. (2012). *Analysis of the impacts of migration*. Haettu osoitteesta <https://www.gov.uk/government/publications/analysis-of-the-impacts-of-migration>
- MAC. (2018). EEA migration in the UK: Final report. Haettu osoitteesta <https://www.gov.uk/government/publications/migration-advisory-committee-mac-report-eea-migration>
- OECD. (2020). International Migration Database. Haettu osoitteesta <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG>
- Ottaviano, G. I. P., & Peri, G. (2006). The economic values of cultural diversity: Evidence from US cities. *Journal of Economic Geography* 6, 9–44. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbi002>
- Peri, G. (2012). The effect of immigration on productivity: Evidence from U.S. states. *Review of Economics and Statistics*, 94(1), 348–358. https://doi.org/10.1162/REST_a_00137
- Peri, G. (2014). Do immigrant workers depress the wages of native workers? *IZA World of Labor*, 42. doi: 10.15185/izawol.42
- Roodenburg, H., Euwals, R. & ter Rele, H. (2003). *Immigration and the Dutch economy*. CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis.
- Salminen, S. (2015). Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous. Osa 1: Toteutuneet julkisen talouden tulot ja menot. Suomen perusta. Haettu osoitteesta <https://www.suomenperusta.fi/content/uploads/2019/10/Maahanmuutot-ja-Suomen-julkinen-talous-osa-1-toteutuneet-julkisen-talouden-tulot-ja-menot-v4.pdf>
- Salminen, S. (2019). Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous. Osa 2: Elinkaarivaikutukset: Suomi, Irak ja Somalia. Suomen perusta. Haettu osoitteesta <https://www.suomenperusta.fi/content/uploads/2019/03/Maahanmuutot-ja-Suomen-julkinen-talous-Elinkaarivaikutukset-pdf.pdf>
- Schwab, K. (toim.) (2019). *The Global Competitiveness Report*. World Economic Forum.
- Spenkuch, J. L. (2014). Understanding the impact of immigration on crime. *American Law and Economics Review*, 16(1), 177–219.
- Steinhardt, M. (2018). The impact of xenophobic violence on the integration of immigrants. *IZA Discussion Paper No. 11781*.
- Tervola, J. (2015). Maahanmuuttajien kotihoidon tuen käyttö 2000-luvulla. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80(2), 121–133.
- Tervola, J. (19.5.2016). Kotihoidon tuki vai kotouttaminen? *Sosiaalivakuutus*. Haettu osoitteesta <https://sosiaalivakuutus.fi/kotihoidon-tuki-kotouttaminen/>
- Tilastokeskus. (2018). Suomen virallinen tilasto (SVT). Muuttoliike [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-6766. Haettu osoitteesta <http://www.stat.fi/til/muutl/index.html>

- UNESCO. (2020). UNESCO Institute for Statistics (UIS) [verkkoaineisto]. Haettu osoitteesta <http://data.uis.unesco.org/>
- Valtiovarainministeriö. (2020) Suomen julkisen talouden kestävyys, Talousnäkymät. Valtiovarainministeriön julkaisuja, 2020:59.
- VATT-työryhmä. (2014). Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen. VATT Julkaisut 67. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Edita Prima.
- von Below, D. & Thoursie P. S. (2010). Last in, first out? Estimating the effect of seniority rules in Sweden. *Labour Economics*, 17(6), 987–997. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2010.02.007>